

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตยชญ์ สิริเชต. “กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบการผลิต.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
กฎหมายเกษตร หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 10. หน้า 556. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- _____ “กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการควบคุมการประมง.” ใน เอกสารการสอนชุด
วิชากฎหมายเกษตร หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 10. หน้า 315. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- กิตติ คันไทย. ทดลองกับระบบเศรษฐกิจไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหาร
มหาวิทยาลัย, 2530.
- กมล จิตรวิเศษ, ผู้รวบรวม. วิชาชีพและการควบคุม เอกสารวิชาการ กรมชลประทาน.
กรุงเทพมหานคร: งานปรับปรุงและบำรุงรักษา กองจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา
กรมชลประทาน, 2526.
- กุลชน ธนาพงศธร. “กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค.” ใน เอกสารการ
สอนชุดวิชาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการไทย หน่วยที่ 1-8.
พิมพ์ครั้งที่ 6. หน้า 130,151. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535.
- กุลพล พลวัน. “หลักทั่วไปแห่งกฎหมายปกครอง.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมาย
มหาชน หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 19. หน้า 631. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

โกเมน ภัทรภิรมย์. “กฎหมายอาญา : กฎหมายบริวารหรือกฎหมายอิสระ.” วารสารกฎหมาย. 12 (มกราคม 2538) : 91-96.

ไกรยุทธ ชีรตยาภินันท์. “ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ส่วนรวม และระบบสิ่งจูงใจ.” วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 3 (กรกฎาคม 2517) : 303.

_____. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, สำนักงาน. ฝ่ายพัฒนาชุมชน. คณะอนุกรรมการลูกเสือ. “ถิ่นกำเนิดและการแพร่กระจายของผัดตบชวา.” ใน เอกสารเรื่องผัดตบชวา. จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการอบรมวิทยากรในโครงการป้องกันกำจัดผัดตบชวาทหาราชอาณาจักร พ.ศ.2520. หน้า 2-3. (อัดสำเนา).

_____. “ปัญหาที่เกิดจากผัดตบชวา.” ใน เอกสารเรื่องผัดตบชวา. จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการอบรมวิทยากรในโครงการป้องกันกำจัดผัดตบชวาทหาราชอาณาจักร พ.ศ. 2520. หน้า 11. (อัดสำเนา).

_____. “สาเหตุการระบาดของผัดตบชวาในประเทศไทย.” ใน เอกสารเรื่อง ผัดตบชวา. จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการอบรมวิทยากรในโครงการป้องกันกำจัดผัดตบชวาทหาราชอาณาจักร พ.ศ.2520. หน้า 14. (อัดสำเนา).

คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528.

คณิง ฉายซ์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

Kent, Imanunel. "the Right of Punishing an of Pardoning." Supra note 3, pp. 503-504,
อ้างถึงใน สหชน รัตนไพจิตร. ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะ
ประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525. หน้า 33-34.

"เงิน ๆ ทอง ๆ." เดลินิวส์ (4 มีนาคม 2539) : 9.

จรินทร์ เทศวานิช. เงิน ตลาดเงิน และสถาบันการเงิน. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น,
2535.

จาริน อัดละโยธิน. "การอภิปรายเรื่องปัญหาวัชพืชน้ำในประเทศไทย." ใน รายงานการ
สัมมนาวัชพืชน้ำ. หน้า 3. กรุงเทพมหานคร : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย,
2527.

จำรูญ จินดาสงวน. "นโยบายของกรมชลประทานในการดูแลคลองส่งน้ำกับการชลประทาน."
ใน ชลอ. หน้า 229. กรุงเทพมหานคร: อาศรมความคิดเรื่องคลองในกรุงเทพฯ
และปริมณฑล, 2537.

จิตติ ติงศภัทริย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
สำนักอบรมกฎหมายเนติบัณฑิตยสภา, 2532.

_____. คำพิพากษาฎีกาย่อประจำพุทธศักราช 2515 ตอนที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.

จุรี ดาปานานท์. เศรษฐศาสตร์จุลภาค 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.

เจ้าท่า, กรม. กองชุดและรักษาแม่น้ำ. "จัดหาชุดเรือกำจัดผักตบชวา." รายละเอียดคำแปรชอ
ญัตติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2536.

ชัยชัย คุ่มทวีพร. "พัฒนาการจริยธรรมในสังคมไทย." สังคมปริทัศน์ 7,2 (มกราคม-มิถุนายน
2538) : 81.

ชัยทรัพย์ ทรัพย์สาร. คำกล่าวรายงานของประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดสัมมนา ในพิธี
เปิดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง "ประโยชน์และโทษของไมยราบยักษ์ต่อการ
พัฒนา." จัดโดยคณะกรรมการไมยราบยักษ์และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ
สมาคมวิทยาการวัชพืชแห่งประเทศไทย ณ โรงแรมเชียงใหม่พลาซ่า
จังหวัดเชียงใหม่, 1-3 ธันวาคม 2529.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสถานต์. "การยกร่างกฎหมาย." วารสารปกครอง 7 (เมษายน 2531) : 26-27.

ชาญชัย แสงศักดิ์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2538.

ชาติรี พิทักษ์ไพรวัน. "การใช้ประโยชน์ของพาราควอทในเกษตรกรรมไทย." ใน พาราควอท
กับสิ่งแวดล้อม. หน้า 13. กรุงเทพมหานคร: ประชาชื่น, 2533.

เชียงใหม่, สำนักงานจังหวัด. บรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานจังหวัด
เชียงใหม่, 2537. (อัดสำเนา).

โชคชัย ลีลาชีนาเวศ. หัวหน้าฝ่ายแผนงานปรับปรุงและบำรุงรักษา กรมชลประทาน.
สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2538.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. "พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 : องค์กรและการ
บังคับใช้กฎหมาย." วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม 1 (มกราคม 2538) : 24.

ฉรงค์ โจหาญ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคหนึ่งว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ฉรงค์ โฉมเฉลา. "ประโยชน์ของวิชาชีพนี้." รายงานการสัมมนาวิชาชีพนี้, 26-27 กันยายน
2517 ณ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.

ฉรงค์ ณ เชียงใหม่. มลพิษสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, 2535.

ฉรงค์ รังกฤษ. "กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข." ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมาย
สาธารณสุข และนิติศาสตร์ หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 11. หน้า 250. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.

ฉรงค์ เส็งประชา. สังคมวิทยาชนบทและเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์, 2533.

De Laubadere A., Traite elementaire de droit administratif. 6-6 ed. Tome I., Paris: LGDJ,
pp. 56 et Soiv, อ้างถึงใน โภคิน พลกุล. "การจัดการบริการสาธารณะ." วารสาร
รัฐศาสตร์ 33 (สิงหาคม 2538) : 9.

เดช บุญนาค. การปกครองระบบเทศบาลของประเทศไทย พ.ศ.2435-2458. แปลโดย กรณ์
กาญจนันธุ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

ฉาวร เกียรติทับทิว. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2532.

ทวี ตาตะยานนท์. ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล,
2533.

เทพชู ทับทอง. "ฝึกประวัติศาสตร์." ไทยรัฐ (17 ตุลาคม 2520) : 9.

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. คณะนิติศาสตร์. “การศึกษาเพื่อรวบรวมและปรับปรุงกฎหมาย
ต้นน้ำ.” โดย คณะนิติศาสตร์ เสนอต่อ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, สิงหาคม พ.ศ.2536. (อัดสำเนา).

ธิดิ เชี่ยวชาญวิทย์, ลีจิต หาญจางสิทธิ์ และนัยนา นิยมวัน. “การทดลองผลิตเชื้อกระดาษจาก
ไมยราบยักษ์.” ใน ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องประโยชน์และโทษของ
ไมยราบยักษ์ต่อการพัฒนา, หน้า 73-74. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2529.

นวลจันทร์ หัสนชัยกุล. การควบคุมความประพฤติและการพักการลงโทษ. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณาการ, 2532.

นวลศรี ทยาพัชร. รายงานวิชาการปัญหาสารพิษของทางการเกษตรในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: กองวัตถุมีพิษ กรมวิชาการการเกษตร, 2533.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ม.ป.ป.

..... แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ม.ป.ป.

นิธิวัฒน์ อัจฉริยะรัตน์. หัวหน้าหน่วยควบคุมและตรวจสอบการบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนคร
เชียงใหม่. สัมภาษณ์. 15 ธันวาคม 2537.

นิศากร โนมิตร์รัตน์ และชวารี อินนา. การลดมลภาวะทางน้ำจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม
และเกษตรกรรม. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2534.

“ในหลวงทรงรับสั่งแก้ไขปัญหाराจกร.” มติชน (14 ตุลาคม 2536) : 28.

“บพข. ตชค.-ผู้การ “ป” คนไทยรัฐจ้องทำลายกรมตำรวจ.” ข่าวสด (11 พฤศจิกายน 2538) :

11.

บรรพต ณ ป้อมเพชร. การควบคุมศัตรูพืชและวัชพืชโดยวิธีชีววิธี. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.

บวรศักดิ์ อวารณโณ. กฎหมายมหาชน : วิชาและการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมาย
มหาชนยุคต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร:
กรุงสยามการพิมพ์, 2528.

บุญ อินทร์พชรย์. “ปลาเผาจะใช้ปราบผักตบชวาได้ไหม ?” รายงานการสัมมนาวัชพืชน้ำ,
26-27 กันยายน 2517 ณ การไฟฟ้าฝ่ายการผลิตแห่งประเทศไทย.

บุญมา ทวีศักดิ์. “ปัญหาขององค์การบริหารราชการส่วนจังหวัดที่คงอยู่.” มติชน (6 เมษายน
2538) : 20.

ปทุมธานี, จังหวัด. สุขภาพาสกุลคต. “เรื่อง ขอรับการสนับสนุนงบประมาณส่วนท้องถิ่น
ปี 2538.” โครงการจัดซื้อเรือยนต์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (อัดสำเนา).

ปทุมธานี, สำนักงานจังหวัด. บรรยายสรุปจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี: สำนักงานจังหวัด
ปทุมธานี, 2537. (อัดสำเนา)

ประทาน ลมฤทธิศึกษาการ. การปกครองท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
อุษาการพิมพ์, 2534.

ประกาศน์ อายชัย. “คำพิพากษาฎีกา 280/2496.” ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 4 พร้อมด้วยยกกฎหมายจากคำพิพากษาฎีกา มาตรา 1298 ถึงมาตรา 1434.
หน้า 215. กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2528.

_____ “คำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2526 (ประชุมใหญ่).” ใน ข้อโต้แย้งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา หรือฎีกา 100 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เล่ม 2. หน้า 1874. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2535.

ประยูร กาญจนกุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ประยูร ศรีวัลลภ และคณะ. “โครงการวิจัยสภาพอุทกวิทยาในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็กภาคใต้ ก. ลุ่มน้ำห้วยกรอแห้ง ง. ลุ่มน้ำห้วยช่องหลง จ. ลุ่มน้ำห้วยตอ ฉ. ลุ่มน้ำห้วยเทียน.” ใน รายงานค้นคว้าวิจัยประจำปี 2531-2532. หน้า 93.

ประเสริฐ ณ สงขลา. ผู้อำนวยการการกองอนามัยและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองสมุทรปราการ. สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2538.

ประเสริฐ สุภมาศ. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2478.

ปรัชญา เวสารัชช์. “แนวคิดในการพัฒนาชนบท.” ใน เอกสารการสอน การสอนชุดวิชาปัญหาการพัฒนาชนบทไทย หน่วยที่ 1-7. หน้า 29. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

“ปัญหาของผักตบชวาที่มีผลกระทบต่อปริมาณของกรมเจ้าท่า.” เอกสารของกองอนุรักษ์แม่น้ำกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม. หน้า 2. (อัดสำเนา).

ผ่องศรี บุญญศิริกุล. รายงานการสัมมนาวิชชีษน้ำ 26-27 กันยายน 2517 ณ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. หน้า 75.

- เผ่าพงษ์ พงศ์พรรัตน์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กสำหรับ
วิศวกรและช่างเทคนิค. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย, 2526.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, 2530. หน้า 8.
- พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์. ความเหมาะสมในการบัญชีความผิดพลาดของไทยไว้ในประมวล
กฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2536.
- พัชรินทร์ วณิชย์อนันตกุล. "การจัดระบบควบคุมวัชพืช (Weed Management)." ใน วิทยาการ
วัชพืช. พิมพ์ครั้งที่ 2. หน้า 28. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวิทยาการวัชพืชแห่ง
ประเทศไทย, 2525.
- ไพฑูริย์ กิตติพงษ์. ไนโตรเจนและคาร์บอน. กรุงเทพมหานคร: งานวิทยาการวัชพืช กอง
พฤกษศาสตร์และวัชพืช กรมวิชาการเกษตร, 2530.
- โกลิน พลกุล. "หลักเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการ." ใน การสัมมนาหลักกฎหมาย
ปกครอง จัดโดย สมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย ณ ห้องประชุม ชั้น 3
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, วันที่ 23-24 กรกฎาคม 2528. (อัดสำเนา).
- มงคล วุฒินากุล. การใช้หลักการผู้สร้างปัญหาเมล็ดพืชเป็นผู้รับภาระในการแก้ปัญหาเมล็ดพืช
ทางน้ำจากอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2536.
- มหาดไทย, กระทรวง, กรมการปกครอง. แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2534-2540. (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ
สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
(อัดสำเนา).

มหาดไทย, สำนักงานปลัดกระทรวง. ข้อมูลสถิติที่สำคัญจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2536.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2536.

_____. ข้อมูลสถิติสำคัญจังหวัดปทุมธานี ประจำปี 2536. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัด
กระทรวงมหาดไทย, 2538.

_____. ข้อมูลสถิติสำคัญจังหวัดลำปาง ประจำปี 2536. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัด
กระทรวงมหาดไทย, 2536.

_____. ข้อมูลสถิติสำคัญจังหวัดสมุทรปราการ ประจำปี 2536. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2536.

มานพ ศิริวรกุล. “การควบคุมวัชพืชน้ำ.” ใน เอกสารประกอบการบรรยายโครงการฝึกอบรม
หลักสูตรการจัดการวัชพืช เรื่องการจัดการวัชพืช. หน้า 3-6. กรุงเทพมหานคร:
ฝ่ายฝึกอบรมด้านวิศวกรรม กองฝึกอบรม กรมชลประทาน, 2536.

_____. นักวิทยาศาสตร์ 7 กองวิจัยและทดลอง กรมชลประทาน. สัมภาษณ์. 4 สิงหาคม
2538.

_____. และคณะ. การศึกษาการระเหยน้ำของผิวดิน. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวัชพืช
กองวิจัยและทดลอง กรมชลประทาน, 2538.

เมธี ครองแก้ว. เอกสารประกอบการบรรยายเศรษฐศาสตร์การคลังว่าด้วยรายจ่ายรัฐบาล
(เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ). กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2537.

โมฆรามย์กัม เอกสารวิชาการ อ.ว.ท. 0021-2. กรุงเทพมหานคร: งานทดลองกำจัดวัชพืช
กองวิจัยและทดลอง กรมชลประทาน, 2526.

ยงยุทธ จรรยารักษ์. “คลองกับระบบนิเวศน์.” ใน คลอง. หน้า 147-150. กรุงเทพมหานคร:
อาศรมความคิดเรื่องคลองในกรุงเทพและปริมณฑล, 2537.

รองพล เจริญพันธ์. นิติปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.

รังสิต สุวรรณเขตนิคม. “กลไกทำลายโดยสารเคมีกำจัดวัชพืช.” ใน วิทยาการวัชพืช.
พิมพ์ครั้งที่ 2. หน้า 73. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวิทยาการวัชพืชแห่ง
ประเทศไทย, 2535.

รัชณี วีรผลิน, พิพัฒน์ พัฒนผลไพบุลย์ และมุกดา (อุฬิรัญ) ฅัญฐสมบุรณ์. “สำรวจสภาพ
วัชพืชน้ำในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการป่าสักใต้.” ใน รายงานการไปเพิ่มพูน
ความรู้ทางวิชาการภายในประเทศ. หน้า ค. (อัครสานา).

“รับสั่งเร่งกลายทุกซ์คนน้ำท่วม : ในหลวงย่ำให้เร่งระบายน้ำเดือนมีฝนอีก.” ไทยรัฐ (11
ตุลาคม 2538) : 10.

“ร่างพระราชบัญญัติกักพืช.” วารสารกฎหมายปกครอง 1 (เมษายน-มิถุนายน 2531) : 96-97.

รายงานการสัมมนาวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง. กรุงเทพมหานคร: งานเผยแพร่และการพิมพ์
กองแผนงานและงบประมาณ กรมชลประทาน, 2517.

เรียม เตชะโสภณมณี. “ผักตบชวาและประโยชน์ในการบำบัดน้ำเสีย.” วารสารสภาวะ
แวดล้อม 6.5 (กันยายน-ตุลาคม, 2530) : 23.

ลำปาง, จังหวัด. สุขาภิบาลแจ่ม. “แบบเสนอรายละเอียดและค่าใช้จ่ายของโครงการ.”
โครงการกำจัดดินไทรระบาดขัณฑ์และขุดลอกคลองสำน้ำแม่สอย. (อัครสานา).

ลำปาง, สำนักงานจังหวัด. บรรยายสรุปจังหวัดลำปาง. ลำปาง: สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2537.
(อัครสานา).

ลี้เกียจ โทศยานนท์. เอกสารประกอบการบรรยาย ถ. 360 ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ.
กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

วรพจน์ วิศรุดพิชญ์. หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2538.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน และคณะ. พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

วิเชนทร์ ไรจนธรรมกุล. เอกสารประกอบการสัมมนา การบังคับใช้กฎหมายในการพิทักษ์
สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน. หน้า 65. จัดโดย กรมส่งเสริมคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม ศูนย์กฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และสำนักงานอัยการสูงสุด. 9-10 กุมภาพันธ์ 2538. ณ โรงแรม
สยามซิตี้. (อัคราเสนา).

วิฑูรย์ เตือนจ่ารัฐ และวิฑูรย์ ปัญญากุล. สารเคมีและการเกษตรในสารพิมพ์กับสังคมนิกซ์ : จาก
คลองเตยถึงกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2536.

วิมล เกรืองาม. "กฎหมายกับสภาพบังคับ." ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับ
การเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 5. หน้า 179. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.

" "สงเรือ" "สุขา" 5 คัน ปลดทุกข์น้ำท่วม." มติชน (3 พฤศจิกายน 2538) : 12.

สมชาย อินทโสคติ และคณะ. "โครงการวิจัยสภาพอุทกวิทยาในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็กภาคเหนือ
ก. ลุ่มน้ำห้วยป่าคา ข. ลุ่มน้ำห้วยนาหว้า ค. ลุ่มน้ำห้วยยาน ง. ลุ่มน้ำห้วยโชคชื่น."
ใน รายงานการค้นคว้าวิจัย ประจำปี 2531-2532. หน้า 134. กรุงเทพมหานคร: คณะ
อนุกรรมการงานวิจัย กรมพัฒนาที่ดิน, 2533.

- สมภพ มนะรังสรรค์. แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สมยศ เชื้อไทย. กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- สมศักดิ์ คุณเงิน. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2535.
- สมศักดิ์ สิงห์พันธ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา เล่ม 4 ตอน 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.
- สมุทรปราการ, สำนักงานจังหวัด. บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ, 2537. (อัดสำเนา).
- สหชน รัตนไพจิตร. ความสัมพันธ์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2525).
- สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 ถึง ภาค 3 มาตรา 1-171. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมรักษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529.
- สันต์ศิริ ศรีมณี. "ปัญหาสาธารณสุขเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ." ราชงานการสัมมนาวิชาน้ำ, 26-27 กันยายน 2517 ณ การไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา).
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. มหาวิทยาลัย. "กฎหมายเกี่ยวกับการคมนาคม." ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายอาญา 3 หน้าที่ 6-10. หน้า 655. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.

- _____ “กฎหมายอาญา 2 : ภาคความผิด.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายอาญา 2 หน่วยที่ 8-15. หน้า 422. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.
- _____ เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์สวัสดิการและสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 1-6. หน้า 87-88. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2538.
- สุนันทา เพ็ญสุด. ไบรราบัยักษ์: เอกสารวิชาการ อ.อ.ท. 33/02. นนทบุรี: ฝ่ายกำจัดวัชพืช กองวิจัยและทดลอง กรมชลประทาน 2528.
- สุปิ่น พูลพัฒน์. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ตอน 5. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2527.
- สุภาพร เนตรเขียน. มาตรการทางกฎหมายในการรักษาคุณภาพน้ำ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง : ศึกษาเฉพาะกรณีน้ำเสียจากชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2535.
- สุรพล สายพานิช. “ประโยชน์ของผักตบชวาทางการเกษตร และวิสากรรมสิ่งแวดล้อม.” ใน เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมวิชาการวิชาชีพแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2. หน้า 2. กรุงเทพมหานคร : สมาคมวิชาการวิชาชีพแห่งประเทศไทย. 2529.
- สุรพล สุตรา และคณะ. ประวัติศาสตร์สภาวะแวดล้อมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. (อัดสำเนา).
- สุทรไพศาล, สำนักพิมพ์. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2523) เรื่อง แต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกักพืช. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล. 2533.
- _____ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล. 2535.

..... ร่างพระราชบัญญัติสภาตำบล พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2537.

เสถียร วิชัยลักษณ์. พระราชบัญญัติสำหรับกำจัดผักตบชวา พ.ศ. 2456. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติเวช, 2525.

เสถียร หอมขจร. ภูมิภาครเมืองและจริยธรรม 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.

เสาวนีย์ ธรรมสระ. วัชพืชน้ำและการควบคุม เอกสารวิชาการกรมชลประทาน. กรุงเทพมหานคร: งานปรับปรุงและบำรุงรักษา กองจัดสรรและบำรุงรักษา กรมชลประทาน, 2526.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ภูมิภาครหมายสามชั้นของในแง่กฎหมายอาญา : 60 ปี ประดิ เกษมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: ที.เค. พรินต์ติ้งเฮาส์, 2531.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

อภิปรายกลุ่ม. "เรื่องการป้องกันกำจัดวัชพืชน้ำ." รายงานการสัมมนาวัชพืชน้ำ. 25-27 กันยายน 2517 ณ การไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา).

อมร จันทรสุมบูรณ์. "Law Enforcement : มิติที่ 3 ของกฎหมาย." วารสารปกครอง 9 (เมษายน 2533) : 11.

อฉนท ชูบำรุง. ภูมิภาครหมายวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคเลียนส์โตร์, 2527.

อารีย์ รุ่งพรทวิวัฒน์. การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

อิทธิ นุสึกะพงษ์. การดำเนินคดีความผิดเล็กน้อย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

อุดม สกฤพรหมณ์. “กรมชลประทานกับการดูแลรักษาคลอง : คลองเปรมประชากร.” ใน
คลอง. หน้า 236. กรุงเทพมหานคร: อาศรมความคิดเรื่องคลองในกรุงเทพและ
ปริมณฑล, 2537.

อุทิศ แสนโกสิก. หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ, อัยการนิเทศ เล่ม 28 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2509.
กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ, 2509.

อุ้มแก้ว ประกอบไวทยกิจ บีเวอร์. มณเฑียร-ระบบนิเทศ และสภาพนิเวศในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2531.

เอกสารสรุปอัตราค่าจ้างที่กำหนดใหม่ (ปี 2537-2539) ของกองชุดและรักษาแม่น้ำ กรมเจ้าท่า
กระทรวงคมนาคม. (อัครสำเนา).

เอกสิทธิ์ เตชะโกสิยาณิช. “การพัฒนาชนบท” เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528.

ภาษาอังกฤษ

Anderson, Powell. Weed Science Principles. New York : West, 1977.

Black, Henry Campbell. Black's Law Dictionary. 6th.ed. U.S.A. : West, 1993.

“Controlled Plants Act.” In The Statutes of The Republic of Singapore. Singapore : The
Government Printer, 1986.

Hall, Jerome. General Principle of Criminal Law. 2 nd. ed. Indianapolis : N.P., 1960.

Klingman, Glenn C. Weed Science : Principles and Practices. New York : John Wiley & Sons, c. 1975.

Muenschler, Walter Conrad. Weeds. 2 nd. ed. United Kingdom : Connell University Press. 1955.

OECD. Economic Instrument For Enviromental Protection. Paris : OECD Publication, 1989.

Van. Eenest and Harry. Den. Punishing Criminals. New York : Basic Book. 1979.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

เวชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

1. ลักษณะโดยทั่วไปของเวชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

เวชพืชน้ำมีลักษณะที่แตกต่างจากพืชทั่วไป อยู่หลายประการ ตามที่กล่าวดังต่อไปนี้ คือ

- 1) แข็งแรง แข่งอาหารเก่ง เจริญเติบโตเร็ว
- 2) ขยายพันธุ์ (โดยเมล็ดหรือส่วนของต้น) ได้เร็วและง่ายมาก ตัวอย่างเช่น การขยายพันธุ์โดยไหลของต้นผักตบชวา
- 3) มักจะขึ้นกันเป็นจำนวนมาก แต่ละต้นเจริญงอกงามดี
- 4) เมล็ดหรือส่วนที่ขยายพันธุ์ได้ หรือต้นที่ขึ้นมา มักจะทนต่อสภาพแวดล้อม แม้ว่าสภาพแวดล้อมนั้นจะไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชทั่วไป ตัวอย่างเช่น ผักตบชวา สามารถเจริญงอกงามในน้ำซึ่งมีมลพิษปนเปื้อนได้
- 5) ล่อนจ้างควบคุมได้ยาก หรือทนต่อการควบคุมโดยวิธีการหลาย ๆ อย่างเช่น ต้นไมยราบยักษ์ แม้จะถูกเผาจนไหม้หมดแล้ว หากแต่ส่วนรากมิได้ถูกทำลายก็สามารถงอกขึ้นเป็นต้นได้อีก

6) อันตราย หรือทำความเสียหายแก่มนุษย์หรือสัตว์ หรือการเพาะปลูก หรือสิ่งก่อสร้าง เช่น คลองส่งน้ำ เขื่อน เป็นต้น ทั้งโดยทางตรง และโดยทางอ้อม¹

2. ลักษณะของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงบางชนิด

ลักษณะของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงบางชนิด ซึ่งก่อความเสียหายให้แก่สังคมไทย ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ได้แก่ผักตบชวาและไมยราบยักษ์ ซึ่งวัชพืชทั้งสองแม้รัฐได้พยายามควบคุมกำจัดมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้วก็ตาม แต่ก็ไม้อาจควบคุมป้องกันมิให้แพร่กระจายได้ จึงเห็นสมควรต้องกล่าวถึงลักษณะของวัชพืชข้างต้น โดยสังเขปไว้ในบทนี้ด้วย

ผักตบชวา (Water hyacinth)

ผักตบชวามีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms อยู่ในตระกูล Pontederiaceae เป็นพืชหลายฤดูที่มีอายุยืน (Perennial) อยู่ได้ทั้งในน้ำนิ่งและน้ำไหล น้ำลึกและน้ำตื้น ในกรณีที่เจริญในน้ำลึก เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ผักตบชวาจะลอยอยู่อย่างอิสระโดยมีทุ่นลอย (floating structure) ซึ่งประกอบด้วยหัวรากลอย (floating rhizomes) และการเจริญของเนื้อเยื่อที่ฐานใบพองออกเป็นกระจายเป็นภายในมีลักษณะพุ่มเบาค้ำยพองน้ำส่วนลำต้น (stolon) มีสีเขียว สูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร ซึ่งสั้นกว่าผักตบชวาที่เจริญในดินโคลนเพราะมีรากหยั่งลงถึงดิน ทำให้ลำต้นเจริญได้ดีและอาจมีความสูงถึง 50 เซนติเมตร การเจริญเติบโตของผักตบชวาต้องการปัจจัยคล้ายคลึงกับพืชสีเขียวทั่วไป คือ แสงสว่างและสารอาหารที่นำไปใช้ได้ ผักตบชวาจะเจริญได้ดีในน้ำตื้นที่มีพื้นเบื้องล่างเป็นดินโคลน ประกอบด้วยซากสัตว์และพืชที่คายทับถมอยู่นาน ๆ และอุดมด้วยสารอินทรีย์ที่ละลายน้ำ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ผักตบชวามีรากหยั่งลงดินไม่ลอยอิสระแบบที่เจริญในน้ำลึก และจะมีลำต้นสูง ใบสีเขียวปนแดงไม่สร้างทุ่นลอย

¹ กุลทล โกรสิทธุ์, ผู้รวบรวม. วัชพืชน้ำและการควบคุม. เอกสารวิชาการกรมชลประทาน (กรุงเทพฯ : งานปรับปรุงและบำรุงรักษา กองจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา กรมชลประทาน, 2526), หน้า 1.

การกินอาหารของผักตบชวาใช้วิธีดูดซับทางราก มีลักษณะเป็นเส้นเดี่ยว ไม่แตกแขนง และอาจมีความยาวถึง 100 เซนติเมตร จำนวนเส้นรากจะมีมาก อยู่เป็นกระจุกแน่นจนทำให้น้ำหนักรากมีมากกว่าร้อยละ 50 ของน้ำหนักผักตบชวาทั้งหมด ดังนั้นผู้ที่เคยมีประสบการณ์เก็บผักตบชวาขึ้นจากน้ำจึงทราบว่า ผักตบชวามีน้ำหนักมากทั้งที่ประกอบด้วยลำต้นและใบจำนวนไม่มากนัก

ระบบรากมีความแข็งแรงและมีประสิทธิภาพสูงในการดูดซับสารอาหารที่ละลายอยู่ในน้ำ เหตุนี้ที่ทำให้ผักตบชวาเจริญในที่ต่าง ๆ ได้ดี ทนต่อทุกสภาพน้ำ ภูมิอากาศและสามารถมีชีวิตอยู่รอด แพร่พันธุ์ง่ายจนเกิดเป็นปัญหาเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน¹

การสืบพันธุ์ของผักตบชวามี 2 วิธี คือ แบบอาศัยเพศโดยการออกดอก และแบบไม่อาศัยเพศโดยการแตกหน่อหรือไหล วิธีสำคัญที่ทำให้ผักตบชวาเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว คือการแตกหน่อที่เกิดขึ้นทุก 6 - 8 วัน โดยใช้ไหลซึ่งเกิดจากต้นเดิมเกิดเป็นต้นใหม่เรื่อย ๆ ไป จนทำให้ลำต้นและใบสามารถครอบคลุมพื้นที่ผิวน้ำได้ร้อยละ 8 ต่อวัน² จากการศึกษาพบว่าการแพร่พันธุ์จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถ้ามีหลักให้เกาะและมีน้ำไหลผ่านเสมอ จำนวนต้นที่เพิ่มขึ้นมากนั้นมีผู้รายงานว่าจากจำนวนเริ่มแรกเพียง 10 ต้น จะสามารถเพิ่มจำนวนถึง 600,000 ต้น ใ้ภายในฤดูกาลของการเติบโตเพียงฤดูเดียว คือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม³

สำหรับการสืบพันธุ์อีกแบบหนึ่งที่เกิดจากการผสมพันธุ์เมื่อออกดอกนั้น นับได้ว่ามีส่วนในการเพิ่มจำนวนต้น ไม่มากนักแต่มีส่วนสำคัญในการรักษาสายพันธุ์ไม่ให้สูญหายไป การ

¹ เรียม เตชะโสภณมณี, "ผักตบชวาและประโยชน์ในการบำบัดน้ำเสีย" วารสาร สภาวะแวดล้อม 6, 5 (กันยายน - ตุลาคม, 2530) : 23.

² สุรพล สายพานิช, "ประโยชน์ของผักตบชวาทางด้านการเกษตร และวิศวกรรม สิ่งแวดล้อม" ใน เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมวิชาการวิชาชีพแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สมาคมวิทยากรวิชาชีพแห่งประเทศไทย, 2529), หน้า 2.

³ จาริน อัดละโยธิน, "การอภิปรายเรื่องปัญหาวัชพืชน้ำในประเทศไทย" ในรายงานการสัมมนาวัชพืชน้ำ (กรุงเทพฯ : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2517), หน้า 3.

ออกดอกของผักตบชวาจะมีมากที่สุดในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ ดอกจะออกเป็นช่อ ประกอบด้วยก้านช่อดอกยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ล้อมรอบเป็นชั้นด้วยดอกเล็ก ๆ สีม่วงครามอ่อน ๆ ช่อละ 5-30 ดอก แต่ละดอกประกอบด้วยกลีบบางเบาขนาด 1-3 เซนติเมตร มีวงกลีบซ้อนกันมีลักษณะคล้ายกล้วยไม้จนได้รับสมญานามว่า กล้วยไม้ในน้ำ (water orchid) ดอกผักตบชวาจะบานอยู่ไม่นาน และเหี่ยวโรยไปภายในเวลาประมาณ 72 ชั่วโมง ในช่วงที่ดอกบานเต็มที่ภายในเวลา 48 ชั่วโมงนั้น จะเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการผสมพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นการผสมด้วยแมลงหรือผสมพันธุ์ในดอกเอง (self pollination) จากนั้นจึงเกิดเป็นเมล็ดขึ้นภายในเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ เมล็ดมีสีดำและมีลักษณะด้านหนึ่งรี มีปลายหยักแหลมขึ้น ส่วนอีกด้านหนึ่งมีรูปร่างป้าน หลังจากช่อดอกเหี่ยวโรยหักโผลงลงในน้ำ เมล็ดจะร่วงหลุดและจมลงในบริเวณนั้น ซึ่งถ้าบริเวณนั้นเป็นที่มึ่น้ำไหลแรง เมล็ดก็จะถูกกระแสน้ำพัดพาไปยังที่ต่าง ๆ เกิดการกระจายพันธุ์ไป ผักตบชวามีคุณสมบัติอีกประการหนึ่งคือ เมล็ดที่ร่วงหล่นอยู่ในน้ำหรือดินโคลนนั้น จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แต่ไม่เจริญขึ้นเป็นลำต้นใหม่ จนกว่าจะผ่านสภาพพักตัว (dormancy) ระยะเวลาหนึ่งที่แห้งแล้งปราศจากน้ำ ซึ่งระยะนี้แม้ว่าจะเป็นเวลานานหลายปีก็ตาม โดยที่เมล็ดยังคงสภาพพร้อมที่จะเจริญพันธุ์ได้ จากนั้นเมื่อพื้นดินมีน้ำไหลบ่ากลับชุ่มชื้นเป็นแหล่งน้ำขึ้นใหม่ เมล็ดจึงจะงอกและเจริญเป็นลำต้นใหม่ได้ เหตุนี้เองที่ทำให้ผักตบชวาสามารถกระจายและแพร่พันธุ์ไปในที่ต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีผักตบชวามาก่อนได้และเป็นการยากที่จะเกิดการสูญพันธุ์

ไมยราบยักษ์ (Mimosa pigra L.)

ไมยราบยักษ์ ไมยราบหลวง หรือจืดอบหลวง เป็นไม้ยืนต้นในตระกูลถั่ว (Leguminosae) ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Mimosa pigra* L. มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในทวีปอเมริกาใต้ แดบประเทศลาตินอเมริกาเขตร้อน

³ เรียม เตะชะ โสภณมณี. "ผักตบชวาและประโยชน์ในการบำบัดน้ำเสีย". หน้า 24.

ไมยราบยักษ์มีถิ่นกำเนิดในประเทศ ซึ่งมีภูมิอากาศคล้ายคลึงกับประเทศไทย และนั้น ไมยราบยักษ์จึงเจริญงอกงามได้ดีภายใต้สภาพแวดล้อมของเมืองไทยโดยทั่วไป ประกอบกับ ไมยราบยักษ์สามารถปรับตัวดำรงอยู่ในดินแทบทุกชนิด นับตั้งแต่ดินลูกรังของแถบภูเขา ดินทรายตามริมฝั่งแม่น้ำลำธาร จนถึงดินเหนียวจัด และชุ่มน้ำของที่ล้นนา ดังนั้น จึงพบ ไมยราบยักษ์ทั่วไป เช่น บนภูเขาสูง ตามข้างถนน บริเวณที่ลุ่ม และในเรือกสวนไร่นาของ เกษตรกรภาคเหนือ นอกจากนี้บริเวณภาคกลาง เช่น จังหวัดกำแพงเพชร สระบุรี และปทุมธานี ก็พบประปรายเช่นกัน^๑

โดยทั่วไป ไมยราบยักษ์เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลางสูงประมาณ 1-5 เมตร ลักษณะ ลำต้น ใบ ดอก กล้ายกระถิน ต่างกันที่ดอกไม้ยราบยักษ์มีสีชมพูปนม่วง ที่ใบ และลำต้นมีหนาม แหลมคม เนื้อไม้ค่อนข้างแข็งและเหนียว ดอกช่อหนึ่งจะติดฝักประมาณ 1-16 ฝัก แต่ละฝักมี 9-25 เมล็ด ต้นหนึ่งจะให้เมล็ดเฉลี่ยประมาณ 42,000 เมล็ด เมล็ดแก่จัดมีสีเขียวอมน้ำตาล ผิว เป็นมัน ปลายข้างหนึ่งรี ยาว 4-6 มม. กว้าง 2-3 มม. มีอายุคงทนอยู่ในน้ำได้นานไม่เกิน 2 ปี^๑ อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ต้นไมยราบยักษ์ในประเทศไทย มีลำต้นแข็งแรงและ ใหญ่โตกว่าที่พบในต่างประเทศ และออกดอกเกือบตลอดปี ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการ เจริญเติบโต การออกดอก การติดฝักของต้นไมยราบยักษ์อายุ 2 - 3 ปี ที่จังหวัดเชียงใหม่ และที่ กรุงเทพมหานครในช่วงฤดูฝนเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน 2528-2529 นั้น พบว่าต้นไมยราบยักษ์ ขนาดอายุดังกล่าว ซึ่งมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 280 ซม. นั้นมีจำนวนกิ่งก้านทั้งขนาดเล็กและใหญ่ ประมาณ 52 กิ่งต่อต้น กิ่งเป็นกิ่งซึ่งพร้อมที่จะออกดอกได้ 80 เปอร์เซ็นต์ หรือ 42 กิ่ง และ จำนวนดอกที่ออกโดยเฉลี่ยต่อกิ่งที่มีความยาวประมาณ 50-75 ซม. เท่ากับ 11 ดอก แต่ละดอก เมื่อผสมเกสรแล้วจะเจริญเป็นช่อ ซึ่งแต่ละช่อจะมีฝักไมยราบยักษ์อยู่ประมาณ 7 ฝัก และใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ อดิ เชื้อชาลาญวิทย์ ลิจิต หาญางสัทธี และนัยนา นิยมวัน. "การทดสอบผลิตเชื้อ กระจายจากไมยราบยักษ์" ใน ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องประโยชน์และโทษของไมยราบ ยักษ์ต่อการพัฒนา (กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2529), หน้า 73-74.

^๒ สุพันธ์ เพ็ญสุด. ไมยราบยักษ์ เอกสารวิชาการ อ.อ.ท. 33/02 (นนทบุรี : ฝ่ายกำจัด วัชพืช กองวิจัยและทดลอง กรมชลประทาน, 2538), หน้า 1.

แต่ละฝักมีเมล็ดประมาณ 19 เมล็ด และในรอบ 1 ปี ไมยราบยักษ์แต่ละต้นจะออกดอกประมาณ 6 ครั้ง ดังนั้น แต่ละปี ไมยราบยักษ์ขนาดอายุ 2-3 ปี จะสามารถผลิตเมล็ดได้เท่ากับ $42 \times 11 \times 7 \times 19 \times 6 = 368,676$ เมล็ด/ต้น/ปี และจากการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตเมล็ดของไมยราบยักษ์ที่ร่วงหล่นอยู่ตามธรรมชาติในลักษณะที่เมล็ดตกอยู่บนพื้นดิน จมอยู่ใต้น้ำรวมทั้งที่ถูกฝังลึกในดิน ในระยะประมาณ 1-6 นิ้วจากผิวดิน ในช่วงระยะการวิจัย 3 ปี นักวิชาการพบว่าเมล็ดไมยราบยักษ์ที่ร่วงหล่นอยู่บนผิวดินสูญเสียความงอกงามไปประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่เมล็ดซึ่งฝังจมอยู่ในดินประมาณ 1-6 นิ้วจากผิวดินสูญเสียความงอกงามประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ และที่จมอยู่ในน้ำสูญเสียความงอกงามเพียง 11 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ข้อมูลทางวิชาการเหล่านี้ แสดงแนวโน้มให้ทราบว่าในแต่ละปี นอกจากไมยราบยักษ์จะสามารถผลิตเมล็ดสำหรับการแพร่กระจายพันธุ์ได้ปีละจำนวนมากมายมหาศาลแล้ว เมล็ดของไมยราบยักษ์ยังมีความคงทนและมีอายุยืนยาวอย่างน่าอัศจรรย์อีกด้วย ซึ่งสิ่งนี้น่าเอง ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การแพร่กระจายของไมยราบยักษ์ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในอัตราที่สม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับวัชพืชอื่น ๆ³

3. ชนิดของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

วัชพืชน้ำ (aquatic weeds, water weeds) แบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ได้ ออกเป็น 5 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. ชนิดที่ลอยอยู่ผิวน้ำ (floating) ชนิดนี้นอกเหนือจากรากแก้ว ส่วนต่าง ๆ ละลอยอยู่เหนือผิวน้ำ แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

ก. พวกที่ล่องลอยอย่างอิสระ (free floating) พวกนี้มีรากยังไม่ถึงดิน จึงลอยไปตามกระแสน้ำ เช่น ผักตบชวา จอก แหน เป็นต้น

³ ไพฑูรย์ กิตติพงษ์. ไมยราบยักษ์และการควบคุม เอกสารวิชาการที่ 1/2530 (กรุงเทพฯ : งานวิชาการวัชพืช กองพัฒนศาสตร์และวัชพืช กรมวิชาการ, 2530), หน้า 4-5.

ข. พากที่รากหยั่งถึงดิน (rooted floating) พากนี้ได้แก่ บัวต่าง ๆ เช่น บัวหลวง บัวกินสาย เป็นต้น

2. ชนิดที่อยู่ใต้น้ำ (submersed) ชนิดนี้ล้วนมีรากถึงดินและขึ้นอยู่บริเวณที่มีน้ำตื้นจนถึงน้ำลึกประมาณ 3-4 เมตร ส่วนของดอกและผลของวัชพืชน้ำพวกนี้อาจโผล่ปริ่ม ๆ น้ำหรือเหนือน้ำเล็กน้อยก็ได้ บางครั้งในบริเวณที่มีน้ำลึก เราก็เห็นมีวัชพืชน้ำพวกนี้ลอยอยู่ปริ่ม ๆ น้ำ ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนของวัชพืชขาดลอยน้ำมา ส่วนที่ขาดลอยน้ำมานี้ยังคงมีชีวิตอยู่และเจริญต่อไปได้ เมื่อไปถึงที่เหมาะสมก็จะ “ตั้งรกราก” ใหม่ต่อไปอีก วัชพืชน้ำพวกนี้ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายฉัตร สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายพุงชะโด สันควายใบข้าว เป็นต้น

3. ชนิดที่พุ่งขึ้นมาเหนือน้ำ (emerged) พากนี้จะขึ้นอยู่ในที่ตื้น ๆ ริมแม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ซึ่งมีความลึกน้ำไม่เกิน 1-2 เมตร หากนี้หยั่งรากถึงดินแล้วส่งลำต้น ใบ ดอก ผล ขึ้นมาเหนือน้ำ ชนิดนี้ รวมทั้งวัชพืชบนบกที่ทนน้ำ เมื่อถูกน้ำท่วมเล็กน้อยแม้เป็นการถาวรก็ไม่ตาย เช่น ไม้ไผ่ หญ้าคา วัชพืชน้ำชนิดนี้โดยทั่วไป ได้แก่ เทียนนา ผักไผ่น้ำ หวากกกต่าง ๆ และหญ้าปล้องดิน เป็นต้น

4. วัชพืชริมน้ำ (marginal weeds) เป็นพวกที่ชอบขึ้นตามริมน้ำ ชายน้ำ จัดว่าเป็นพวกสะเทินน้ำสะเทินบก บางครั้งก็แยกกันไม่เด็ดขาด ระหว่างวัชพืชโผล่เหนือน้ำกับวัชพืชริมน้ำ เช่น ถั่วอียอก *coix aquaticus* ไม้ยราบยักษ์, เอื้องมณีค้ำ *polygonum tomentosum wild.* กาลปัตรฤๅษี *Limnocharis flava*

5. ชนิดที่เป็นสาหร่าย (algae) สาหร่ายในที่นี้ หมายถึงพืชที่ไม่มีใบหรือเมล็ดโดยแท้จริง แต่สืบพันธุ์โดยไม่ต้องอาศัยอวัยวะเพศ หรือไม่ก็โดยอาศัยส่วนสืบพันธุ์ตามเพศที่ไม่ใช่เมล็ด โดยทั่วไปแล้วสาหร่าย (น้ำจืด) มีอยู่ 3 ชนิด คือ (1) หวากไฟโตแพลงตอนที่มีเซลล์เดียว (2) สาหร่ายที่มีลักษณะเป็นเส้นยาว ๆ และ (3) สาหร่ายชั้นสูงกว่าสองพวกที่กล่าวมาแล้ว ในที่นี้เราจะพูดถึงแต่สาหร่ายชั้นสูง ซึ่งมีรากหยั่งถึงดินมีลำต้น และกิ่งก้านที่เห็นได้ชัด ได้แก่

สาหร่ายไฟ สาหร่ายไฟ ที่พบตามนาข้าวในบ้านเรานั้นสืบพันธุ์ทั้งโดยอาศัยเพศ (สปอร์) และไม่อาศัยเพศ ความจริงแล้ว สาหร่ายชั้นสูงนี้อาจจัดเข้าอยู่ในชนิดที่ 2 (อยู่ใต้ผิวน้ำ) ก็ได้⁹

4. การขยายแพร่กระจายพันธุ์ของพืชน้ำชนิดร้ายแรง

พืชที่มีการขยายแพร่กระจายพันธุ์ได้เช่นเดียวกับพืชทั่วไป คือ

1. การขยายพันธุ์แบบไม่มีเพศ (Asexual or Vegetative Reproduction)

พืชที่มีอายุข้ามปี มักจะมีส่วนปรับปรุงตัวเอง ให้อยู่รอดได้ตลอดฤดูกาลหรือในสภาวะที่เหมาะสม เช่น ต้นเห่าหมูมีลำต้นใต้ดินเป็นหัวและ ขยายเพิ่มจำนวนได้ในเวลาอันรวดเร็ว หญ้าคา, หญ้าชันกาศ มีลำต้นใต้ดินเป็นเหง้ายาวซ่อนใซ้ไปได้ไกล และมีหัวเหนือดินที่แตกหน่อใหม่ขึ้นเหนือพื้นดินต้นผักตบชวา มีลำต้นเป็นไหลแตกออกรอบๆ กอต้นเดิม แล้วเกิดเป็นกอใหม่ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

2. การขยายพันธุ์แบบมีเพศ (Sexual Reproduction)

พืชใช้เมล็ดหรือสปอร์ เป็นส่วนในการขยายพันธุ์ซึ่งทั้งเมล็ด หรือสปอร์อาจจะมีกรพักตัวระยะหนึ่งจึงจะงอกเป็นต้นใหม่ได้ ศักยภาพของเมล็ดและสปอร์ของพืชชนิดนั้นมักจะอ่อนแอ แต่อัตราการผลิตเมล็ด และสปอร์ค่อนข้างสูง แต่มีปัจจัยบางอย่างที่อาจทำให้อัตราการงอกเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ช่วงแสง อุณหภูมิ ความชื้นของดิน สารเคมีกำจัดวัชพืชและกรรมพันธุ์¹⁰

⁹ ผ่องศรี บุญญศิริกุล, ระยะเวลาการสืบพันธุ์พืชน้ำ, 26-27 กันยายน ๗ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, หน้า 75.

¹⁰ กุณฑล ไกรสินธุ์, วัชพืชน้ำและการควบคุม เอกสารวิชาการกรมชลประทาน, หน้า 3.

เพราะ “สิ่งปฏิญ์” “มูลฝอย” ตามบทบัญญัติข้างต้นมีความหมายครอบคลุมถึงบรรดาสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์ทิ้งลงสู่แหล่งน้ำตามที่ไว้คราะห์ไว้แล้วในหัวข้อ 4.1.4 พระราชบัญญัติสำหรับกำจัด ผักตบชวา พ.ศ.2456 ตามที่ไว้คราะห์ไว้แล้ว

ผลของการซ้ำซ้อนด้านพื้นที่การบังคับใช้กฎหมายและด้านเนื้อหาของกฎหมาย แล้ว เป็นผลให้องค์กรบังคับใช้กฎหมายซ้ำซ้อนในบางกรณี

1) กรณีที่มีการเพิกถอนสิทธิลงสู่คลองชลประทานประเภทที่ 2 ซึ่งสามารถใช้ ในการคมนาคมทางน้ำได้ และตั้งอยู่ในเขตเทศบาลที่ไหลออก หรือเข้าไปในเขตที่อธิบดีกรม กสิกรรมประกาศให้เป็นเขตควบคุมศัตรูพืชตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศัตรูพืช กรณี ดังกล่าวผู้กระทำผิดอาจถูกจับกุม โดยกรมวิชาการเกษตร เพราะผิดตามมาตรา 18 แห่ง พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 และอาจถูกจับกุมโดยกรมเจ้าท่า หากการทิ้งศัตรูพืชดังกล่าวเป็น เหตุให้แม่น้ำลำคลอง บึง บาง อ่างเก็บน้ำ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ ประโยชน์ร่วมกัน อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื่นเงิน ตกตะกอนหรือสกปรก เพราะเป็นความผิดตาม มาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 อาจถูกจับกุมโดยกรม ชลประทาน เพราะเป็นความผิดตามมาตรา 28 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และอาจถูกจับกุมโดยเทศบาลเพราะเป็นความผิดตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความ สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ผลจากความซ้ำซ้อนในด้านพื้นที่ บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อเสรีภาพในร่างกายของผู้กระทำผิดอย่างไม่เป็นธรรม เพราะการกระทำผิดกรรมเดียว แต่ผู้กระทำกลับอาจถูกจับดำเนินคดีได้ถึง 4 ครั้ง

2) เมื่อพิจารณาในส่วนเนื้อหาของพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 18 แม้จะมีความเหลื่อมซ้อนอยู่กับมาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และมาตรา 33 แห่ง พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 อย่างไร ก็ตาม แม้พระราชบัญญัตินี้ จะมีความเหลื่อมซ้อนกับกฎหมายอื่น ๆ ข้างต้นก็ตาม แต่พระราช บัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ก็สามารถนำมาบังคับใช้ลงโทษได้อยู่เนื่องจากมีอัตราโทษหนักกว่าบท กฎหมายอื่น ยกเว้นแต่กรณีที่เหลื่อมซ้อนอยู่กับมาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่าน น้ำไทย พ.ศ.2456 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ซึ่งหนักกว่าอัตราโทษตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ซึ่งมีอัตราโทษ

จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 21 กรณีดังกล่าวศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีอัตราโทษหนักที่สุดตามมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

4.2.9 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา 2526

ก. เจตนารมณ์ของกฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจรัฐในการจัดการดูแลรักษาคลอง และน้ำในคลองประปาทั้งในส่วนของการประปานครหลวง และน้ำในคลองประปาทั้งในส่วนของการประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาคมิให้เกิดสกปรก หรือเกิดมลพิษ ซึ่งรวมถึงการควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในคลองประปามีให้ก่อความสกปรกแก่น้ำในคลอง หรือทำให้คลองประปาเสียหาย ทั้งนี้เพื่อการบำรุงรักษาคลองและน้ำดิบไว้ใช้ในกิจการของการประปา⁵⁸

ข. เนื้อหาของกฎหมาย

เนื้อหาของพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา 2526 ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงมีดังต่อไปนี้

มาตรา 14 ห้ามมิให้ผู้ใดเทหรือทิ้งสิ่งใดหรือระบาย หรือทำให้น้ำโสโครกลงในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งซากสัตว์ ขยะ มูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลลงในเขตคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ

⁵⁸ พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 100 ตอนที่ 160 (วันที่ 6 ตุลาคม 2526), หน้า 10.

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดเพาะปลูกพืชชนิดหนึ่งชนิดใดในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม

จากเนื้อหาสาระของบทบัญญัติข้างต้นสามารถแยกพิจารณาความเกี่ยวข้องกับการควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ดังนี้

1) ความหมายของ “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง”

พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา มิได้บัญญัติให้ความหมายของ “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง” ไว้ แต่วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงอาจถูกควบคุมได้โดยผลของกฎหมายฉบับนี้ หากอยู่ในสภาพของ “สิ่งใด ๆ” ตามมาตรา 14 “ขยะมูลฝอย” หรือสิ่งปฏิกูล ตามมาตรา 15 และ “พืช” ตามความในมาตรา 17 อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะพิจารณาในเนื้อหาของมาตราต่าง ๆ ข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องรู้ความหมายของคำต่าง ๆ ข้างต้นเสียก่อน

คำว่า “สิ่งใด” ในพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา มิได้บัญญัติให้คำจำกัดความไว้ คำว่า “สิ่งใด” ตามบทกฎหมายนี้จึงมีความหมายธรรมดาสามัญทั่วไป คือ หมายถึง ของต่าง ๆ ไม่จำกัดว่า เป็นสิ่งมีชีวิต หรือไม่มีชีวิต⁵⁹ ซึ่งย่อมรวมถึงส่วนต่าง ๆ ของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็น กิ่ง หน่อ เมล็ด หรือลำต้น ซึ่งสามารถเจริญงอกงามเป็นต้นใหม่ได้

ส่วน “ขยะมูลฝอย” หรือ “สิ่งปฏิกูล” พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 มิได้บัญญัติให้คำจำกัดความเป็นพิเศษ จึงต้องมีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ด้วยเหตุผลตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 4.1.4 พระราชบัญญัติสำหรับกำจัดผักคตบชวา พ.ศ.2456 ซึ่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ได้บัญญัติให้ความหมายของ “มูลฝอย” และ “ปฏิกูล” ดังนี้

⁵⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, หน้า 837.

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุง พลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นใด

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระ หรือ ปัสสาวะ และความหมายรวมถึง สิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

ความหมายของ “สิ่งปฏิกูล” “มูลฝอย” ข้างต้น มีความหมายครอบคลุม สิ่งใด ๆ ที่มนุษย์ทิ้ง ซึ่งย่อมรวมถึงส่วนของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นกิ่ง ก้าน ลำต้น หรือ เมล็ด ที่ถูกทิ้งลงสู่คลองประปาด้วย

ส่วนคำว่า “พืช” พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา 2526 ก็มีได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงมีความหมายทั่ว ๆ ไป คือ พรรณพืชทุกชนิด ซึ่งรวมถึง วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงด้วย

2) การควบคุมวัชพืชน้ำมิให้แพร่กระจาย

2.1) มาตรา 14 ของพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเทหรือ ทิ้งสิ่งใด ๆ หรือระบายน้ำ ทำให้น้ำโสโครก ลงไปในคลองประปา คลองรับน้ำ และคลองขังน้ำ

จากบทกฎหมายข้างต้น เห็นได้ว่า ห้ามทิ้งสิ่งของซึ่งอาจรวมถึง วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง การห้ามดังกล่าว มีผลเป็นการควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่คลอง ประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ

คลองประปา หมายความว่า คลองที่การประปาใช้เก็บน้ำและส่งน้ำที่ได้มาจากแหล่ง น้ำดิบ คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ เพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้ เป็นคลองประปาตามมาตรา 5.

“คลองรับน้ำ หมายความว่า คลองที่ใช้รับน้ำดิบจากแหล่งน้ำดิบ เข้าสู่คลองขังน้ำ หรือ คลองประปา.

“คลองขังน้ำ หมายความว่า คลองหรือที่ที่ใช้เก็บน้ำดิบ สำหรับส่งเข้าคลองประปา.

2.2) พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 มาตรา 15 บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้ทิ้งซากสัตว์ ขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูล ลงในเขตคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ ซึ่งการห้าม “สิ่งปฏิกูล” หรือ “มูลฝอย” ย่อมเป็นการควบคุมมิให้มนุษย์ทิ้งซากเศษของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ซึ่งอยู่ในรูปของสิ่งปฏิกูล มูลฝอย ลงสู่แหล่งน้ำของการประปา

2.3) พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 มาตรา 17 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเพาะปลูกพืชน้ำชนิดใดลงในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม”

จากเนื้อหาของกฎหมายข้างต้นสามารถนำมาควบคุมมิให้มนุษย์เป็นพาหะแพร่กระจายวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการปลูกในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม

3) การกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 มิได้มีบทกฎหมายใด ซึ่งมีเนื้อหากำหนด หน้าที่ให้ประชาชน ต้องควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในคลองประปา

4) พื้นที่การบังคับใช้

พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา 2526 มีผลบังคับใช้แก่คลองประปา ทั้งของการประปาส่วนนครหลวง และการประปาส่วนภูมิภาค

ก. สภาพบังคับ

สภาพบังคับที่ใช้กับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ มาตรา 19 และมาตรา 20 ซึ่งจะกล่าวโดยลำดับดังนี้

เขตหวงห้าม หมายความว่า เขตคลองขังน้ำที่รัฐมนตรีกำหนดเป็นเขตหวงห้าม.

มาตรา 19 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 8 วรรคหนึ่ง มาตรา 9 วรรคหนึ่ง มาตรา 14 หรือ มาตรา 15 หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตให้กระทำการตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 20 ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 13 มาตรา 17 หรือ มาตรา 18 หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตให้กระทำตามมาตรา 10 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 2000 บาท

เมื่อพิจารณาโทษปรับตามกฎหมายนี้แล้ว พบว่า ค่าของเงินบาทในขณะที่ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ (พ.ศ.2526) เมื่อคิดเป็นค่าเงินปัจจุบัน โดยอาศัยครุฑรัชนี้ผู้บริโภครองประเทศไทยเป็นอัตราร้อยละ เป็นตัวเทียบแล้ว ค่าของเงิน 1 บาท ในปี 2526 มีค่าเท่ากับเงิน 1.590916 บาทในปัจจุบัน ข้อเท็จจริงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ค่าของเงินบาทในปี 2526 มีมูลค่าสูงกว่าค่าเงินบาทในปัจจุบันถึง 60% ดังนั้น ค่าปรับตามกฎหมายนี้จึงค่อนข้างต่ำในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโทษจำคุกตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวได้ว่าอัตราโทษจำคุกดังกล่าวยังคงมีความเหมาะสมอยู่ ทั้งนี้เพราะการที่รัฐจะวางอัตราโทษจำคุกระดับใดรัฐจะพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด และผลในทางข่มขู่ป้องกันมิให้มีการล่วงละเมิดกฎหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีได้ขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ประกอบกับโทษจำคุกเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ร่างกายเสรีภาพของผู้กระทำผิด ซึ่งความกลัวเกรงจะสูญเสียอิสรภาพของคนเมื่อ 10 กว่าปีก่อนกับปัจจุบันมิได้มีความแตกต่างกันเลย

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 เห็นได้ว่า มิได้ให้คำจำกัดความของ “สิ่งโค” ตามมาตรา 14 และคำว่า “ขยะมูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ตามมาตรา 15 และ “พืช” ตามมาตรา 17 ไว้ โดยให้เป็นอำนาจการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปรับใช้กฎหมายแก่ข้อเท็จจริง ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จึงสามารถตีความหมายของคำต่าง ๆ ตามมาตรา 14, 15 และ 17 ของพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 ให้รวมถึงวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ด้วย เป็นผลให้การห้ามเททิ้งสิ่งโคและขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ตามมาตรา 14 และมาตรา 15 รวมถึงการห้ามเททิ้งวัชพืชน้ำลงสู่คลองประปา คลองรับน้ำ และคลองขังน้ำด้วย และยังสามารถใช้ดุลพินิจตีความการห้ามเพาะปลูกพืชตามมาตรา 17 รวมถึงการห้ามเพาะปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในคลองประปา คลองรับน้ำ และเขตหวงห้าม

ด้วย ทั้งนี้เพื่อรักษาคลองประปา และอนุรักษ์น้ำดิบเพื่อใช้ในกิจการของการประปาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้

ง. องค์การผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

องค์การผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ได้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยบังคับใช้ผ่านกรมตำรวจซึ่งเมื่อพิจารณาขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของกรมตำรวจตามพื้นที่การบังคับใช้และเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติรักษาคลองประปาแล้วพบว่า

1. พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 มีผลบังคับใช้ในเขตคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ หรือเขตหวงห้าม ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อพิจารณาพื้นที่การบังคับใช้ของกฎหมายฉบับข้างต้นแล้ว เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในพื้นที่การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ซึ่งกฎหมายต่าง ๆ ข้างต้นมีผลบังคับใช้ตลอดทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้หากคลองประปานั้น คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของราชการส่วนท้องถิ่น ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ตัวอย่างเช่น คลองประปา สามเสน ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือคลองสาแลซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลอำเภอเมืองปทุมธานี เป็นต้น

เมื่อพิจารณาด้านพื้นที่การบังคับใช้แล้วเห็นได้ว่าอำนาจบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 เพื่อดูแลรักษาคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ หรือเขตหวงห้าม มีความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่บำรุงรักษา แหล่งน้ำ ทางน้ำ ตามกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ เช่น กรมเจ้าท่า ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 นายอำเภอ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 กรมประมง ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ.2490 ราชการส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535

2) เมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 เห็นได้ว่ามีความเชื่อมช้อยกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีกหลายฉบับ ตัวอย่างเช่น มาตรา 14 และ 15 ของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งบัญญัติห้ามทิ้งสิ่งใดหรือขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลลงในคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ และเขตหวงห้าม มีความเชื่อมช้อยกับประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 380 ซึ่งบัญญัติห้ามก่อปฏิกูลแก่น้ำในสระ หรือบ่อที่ขังน้ำไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การเททิ้งสิ่งใด ๆ หรือขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลลงในคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ และเขตหวงห้าม ซึ่งเป็นสถานที่ซึ่งเก็บน้ำดิบไว้ใช้ในกิจการประปา และไว้เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันย่อมถือเป็นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดปฏิกูลแก่น้ำในสถานที่ดังกล่าว และเมื่อพิจารณาเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้กับพระราชบัญญัติการเดินเรือ พ.ศ.2456 ซึ่งบัญญัติห้ามเททิ้ง หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใด ๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากพิจารณาในแง่การกระทำอันเป็นความผิดแล้ว เห็นได้ว่า การกระทำตาม มาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 และตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มีเนื้อหาเหมือนกัน คือ ห้ามเททิ้งหรือกระทำการอื่นใดให้สิ่งของ ขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำ ที่กฎหมายกำหนด เพียงแต่การกระทำตาม มาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทยผลแห่งการเททิ้งสิ่งของ ขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลต้องเป็นเหตุให้แหล่งน้ำ ทางน้ำดินเงิน ตกตะกอน หรือสกปรก จึงจะเป็นความผิดตามกฎหมายนี้ ในขณะที่ความผิดตาม มาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 นับแต่มีการเททิ้งสิ่งใดหรือขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลลงสู่คลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ และเขตหวงห้าม

นอกจากนี้ คลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ ยังเป็นลำน้ำ ซึ่งนายอำเภอมีหน้าที่ปกปักษ์รักษาดูแลให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ ตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็นผลให้นายอำเภอมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ เช่น ออกคำสั่งห้ามน้ำประปามาใช้ด้วยวิธีการอื่นใด เช่น ห้ามใช้กระป๋องตักน้ำในคลองประปามาใช้อุปโภคบริโภค เป็นต้น

นอกจาก มาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 จะเชื่อมช้อยกับกฎหมายต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว บทบัญญัติข้างต้นยังซ้ำช้อยกับพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535

มาตรา 33 ซึ่งบัญญัติห้ามเททิ้งสิ่งปฏิกูลลงในทางน้ำด้วย

ส่วนกรณีมาตรา 17 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 บัญญัติห้ามเพาะปลูกพืชชนิดใด ๆ ลงในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม จะมีความเหลื่อมซ้อนกับพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติห้ามปลูกบัว ปอ พืช หรือพันธุ์ไม้น้ำอื่นใดตามที่มีพระราชกฤษฎีกากระบุชื่อในที่รักษาพืชพันธุ์อันได้แก่ที่จับสัตว์น้ำซึ่งอยู่ในบริเวณประจันน้ำ หรือประจันระบายน้ำ⁶⁰ ซึ่งย่อมรวมถึงบริเวณประจันน้ำ หรือประจันระบายน้ำของคลองประปาด้วย การห้ามปลูกพืชตามมาตรา 17 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปาจึงอาจซ้ำซ้อนกับมาตรา 17 พระราชบัญญัติการประมงได้ หากเป็นการเพาะปลูกพืชพันธุ์ไม้น้ำ ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกาประกาศระบุชื่อลงในสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

ผลของการซ้ำซ้อนด้านพื้นที่การบังคับใช้กฎหมายและด้านเนื้อหา เป็นผลให้องค์กรการบังคับใช้กฎหมายซ้ำซ้อนในบางกรณี กล่าวคือ

1) กรณีที่มีการเททิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่คลองประปา ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ผู้กระทำผิดอาจถูกจับกุมดำเนินคดีถึง 3 ครั้ง กล่าวคือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยฐานความผิดตามมาตรา 380 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 และมาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 และถูกกรมเจ้าท่าจับกุมโดยฐานความผิดตามมาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 และพนักงานส่วนท้องถิ่นในฐานความผิดตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ทั้งนี้เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งรักษาการตามกฎหมายข้างต้นมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายได้โดยอิสระ ซึ่งผลดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำผิดเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะต้องถูกจับกุมดำเนินคดีได้ถึง 3 ครั้งด้วยกันในความผิดกรรมเดียว

2) เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาแล้ว เห็นได้ว่ากรณีมีความซ้ำซ้อนตามมาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 กับมาตรา 380 ประมวลกฎหมายอาญา

⁶⁰ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 8.

พ.ศ. 2499 และมาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 และมาตรา 33 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ก็ตาม กรณีดังกล่าวผู้กระทำความผิดก็ต้องถูกลงโทษในบทกฎหมายที่เป็นบทหนัก อันได้แก่โทษตามมาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ซึ่งมีอัตราโทษหนักที่สุด

ส่วนกรณีความซ้ำซ้อน ระหว่างการห้ามเพาะปลูกลงในคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ เขตหวงห้ามตามมาตรา 17 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 แม้จะมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับมาตรา 17 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ซึ่งมีอัตราโทษหนักที่สุดตามมาตรา 90 ประมวลกฎหมายอาญา

4.2.10 กฎหมายที่ใช้ในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ และสาธารณสถาน

ก. เจตนารมณ์

กฎหมายที่ใช้ในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสาธารณสถาน ได้แก่พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้ตอนหนึ่ง ความว่า “เนื่องจากสภาพทั่วไปของบ้านเมืองขณะนี้ยังไม่สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่าที่ควร และบรรดากฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อประโยชน์ในการนี้ยังไม่เหมาะสม และไม่พอเพียงที่จะใช้บังคับได้ตามควรแก่กรณีจึงสมควรตรากฎหมายนี้ขึ้น เพื่อจัดให้บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน”⁶¹

จากเหตุผลการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้มุ่งคุ้มครองความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นสำคัญ โดยมุ่งควบคุมไปที่ทัศนียภาพของบ้านเมืองที่ปรากฏแก่สาธารณชน และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของรัฐดำรงชีพอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น หาก

⁶¹ สมศักดิ์ คุณเงิน, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2535), หน้า 30.

เวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรงขึ้นรกรุงรังจนทำให้เสียความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรงเหล่านั้น จะต้องถูกกำจัดทำลายออกไป

ข. เนื้อหาของกฎหมาย

เนื้อหาของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่สามารถนำมาตีความ เพื่อควบคุมกำจัดเวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรง ได้ คือ มาตรา 7 และมาตรา 33 กล่าวคือ

มาตรา 8 (2) ซึ่งบัญญัติให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรืออาคารที่คน มีให้ปล่อยปลงละเลยให้ต้นไม้ หรือรั้วพืชที่คนปลูกไว้ หรือขึ้นเองในที่ดินของตนให้เหี่ยวแห้ง หรือมีสภาพรกรุงรัง หรือปล่อยละเลยให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่ดินของตน ซึ่งมีสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากสาธารณะ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 33 ห้ามมิให้ผู้ใดเท หรือทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย น้ำโสโครก หรือสิ่งอื่นใดลงบนถนนหรือในทางน้ำ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือ หรืออาคารประเภทเรือนแพ ซึ่งจอดหรืออยู่ในท้องที่ที่อยู่ในท้องที่ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังไม่ได้จัดสวมสาธารณะหรือภาชนะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอย

1) การให้ความหมายของ “เวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรง”

ตามกฎหมายนี้ ไม่มีบทบัญญัติใดเลขที่ให้ใดเลข ที่ให้ความหมายของ “เวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรง” แต่บทกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้อาจนำมาใช้ควบคุมกำจัดเวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรงได้ หากเวชภัณฑ์ชนิดร้ายแรงนั้นอยู่ในรูปของ “ต้นไม้” หรือ “สิ่งปฏิกูล” หรือ “มูลฝอย” ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงความหมายของคำทั้งสามข้างต้น ตามลำดับ ดังนี้

“ต้นไม้” พระราชบัญญัตินี้มิได้ให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น “ต้นไม้” จึงต้องมีความหมายสามัญทั่วไป กล่าวคือ “ต้นไม้” เป็นชื่อรวมทั่วไปของต้นไม้ และพืชผักต่าง ๆ⁶² ซึ่งรวมถึงวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งด้วย

ส่วนคำว่า “สิ่งปฏิกูล” และ “มูลฝอย” มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้ความหมายไว้ว่า “สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เด้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

ส่วนคำว่า “มูลฝอย” พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติให้ความหมายเป็นพิเศษ ดังนั้น คำว่า “มูลฝอย” จึงมีความหมายทั่วไปคือ เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว

จากความหมายต่าง ๆ ของสิ่งปฏิกูล และมูลฝอยข้างต้นเห็นได้ว่า ส่วนต่าง ๆ ของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงที่มนุษย์ไม่ต้องการ และทิ้งลงสู่แหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะ ก็ล้วนแล้วแต่อยู่ในรูปของสิ่งปฏิกูล และมูลฝอย ที่ต้องถูกควบคุมตามกฎหมายนี้

2) การควบคุมมิให้วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงแพร่กระจาย

เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ที่มีส่วนในการควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้แก่ มาตรา 33 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเท หรือทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือสิ่งอื่นใด ลงในทางน้ำ

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือ หรืออาคารประเภทเรือนแพ ซึ่งจัดหรือจอดหรืออยู่ในท้องที่ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังไม่ได้จัดสร้างสาธารณะ หรือภาชนะ สำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอย”

⁶² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, หน้า 316.

จากเนื้อหาของกฎหมายข้างต้น เห็นได้ว่า การบังคับใช้มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัตินี้มีผลเป็นการควบคุมมิให้มนุษย์แพร่ระบาดของพิษน้ำชนิดร้ายแรงมิให้แพร่ระบาดลงสู่ทางน้ำสาธารณะอยู่ในตัว ทั้งนี้ เพราะวพิษน้ำชนิดร้ายแรงย่อมรวมอยู่ในความหมายของ “สิ่งปฏิกูล” “มูลฝอย” หรือ “สิ่งใด” ตามที่กล่าวข้างต้น ในข้อที่ (1) ซึ่งตามมาตรา 33 ห้ามทิ้งลงน้ำ

3) การกำจัดวพิษน้ำชนิดร้ายแรง

เนื้อหาของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่สามารถนำมากำจัดวพิษน้ำชนิดร้ายแรงได้นั้น คือ บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา 8 ของกฎหมายนี้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือ ที่ดินผู้ใดปล่อยปละละเลยให้คันไม้ หรือวพิษที่คนปลูกไว้ หรือขึ้นเองในที่ดินของตนให้เหี่ยวแห้ง หรือปล่อยปละละเลย ให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยในบริเวณที่ดินของตน โดยการปล่อยปละละเลยข้างต้น มีลักษณะที่ประชาชนอาจจะเห็นได้จากที่สาธารณะ เจ้าของ หรือผู้ครอบครองมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ตามมาตรา 54

ตามกฎหมายนี้ เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคาร หรือที่ดินมีหน้าที่ต้องดูแลไม่ให้วพิษน้ำชนิดร้ายแรง ซึ่งขึ้นอยู่ในที่ดินของตน อยู่ในลักษณะที่รกรุงรังทำให้เสียความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ซึ่งประชาชนเห็นได้โดยชัดเจน

ผลของการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จะเป็นการกำจัดทำลายวพิษน้ำชนิดร้ายแรงได้ในระดับหนึ่ง เพราะการบัญญัติให้กำจัดตามกฎหมายนี้มีได้บังคับให้กำจัดทำลายเสียให้สิ้น หากแต่ให้กำจัดให้อยู่ในสภาพไม่รกรุงรัง อยู่ในสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะก็เพียงพอแล้ว ทั้งยังมีบัญญัติหน้าที่ให้ต้องคอยกำจัดทำลายวพิษน้ำชนิดร้ายแรงที่ขึ้นอยู่ในแหล่งน้ำ หรือทางน้ำสาธารณะ

4. พื้นที่การบังคับใช้

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มาตรา 2 บัญญัติให้พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับในเขตเทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดใด ในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด จะให้ใช้บังคับทั้งหมดทุกมาตรา หรือยกเว้นมาตราใด ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ค. สภาพบังคับ

สภาพบังคับของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่ใช้ตอบโต้ผู้กระทำผิดมีดังต่อไปนี้

สภาพบังคับทางอาญา

สภาพบังคับทางอาญาของพระราชบัญญัตินี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา 54 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง มาตรา 15 มาตรา 20 มาตรา 22 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 35 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

จากเนื้อหาของกฎหมายข้างต้นเห็นได้ว่า โทษอาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง และมาตรา 32 คือ โทษปรับแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งอัตราโทษปรับดังกล่าวมีความเหมาะสม ต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมแล้ว เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ เพิ่งประกาศใช้บังคับเมื่อปี 2535 ซึ่งหากจากระยะเวลาปัจจุบันไม่นานมาก สภาพสังคมและเศรษฐกิจในขณะเวลานั้นจึงไม่ต่างจากปัจจุบันมากนัก

สภาพบังคับทางปกครอง

นอกจากสภาพบังคับทางอาญาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 2535 ยังมีสภาพบังคับอีกประเภทหนึ่ง

ที่มีได้มุ่งบังคับเอากับสิทธิเสรีภาพหรือทรัพย์สินของผู้กระทำผิด หากแต่มีจุดมุ่งหมายในการที่จะระงับป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในกรณีพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เจตนารมณ์ก็คือ ระงับและป้องกันเหตุที่ทำให้เสียความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่อาจเห็นได้จากที่สาธารณะ

สภาพบังคับลักษณะนี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยมาตรา 44 (3) บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ตักเตือนผู้กระทำความผิด หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือขจัดความสกปรก หรือความไม่เป็นระเบียบ หรือความไม่เรียบร้อยให้หมดไป

ซึ่งถ้าหากผู้กระทำผิดผู้กระทำความผิดยอมปฏิบัติตามคำสั่งข้างต้น ให้คดีเป็นอันเลิกกัน แต่หากผู้กระทำผิดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจำทำหรือมอบหมายให้ผู้อื่นจัดทำให้เกิดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่ได้อำนาจไปจริงให้แก่พนักงานท้องถิ่น แต่การชดใช้ค่าใช้จ่ายไม่ลบล้างการกระทำความผิดหรือระงับการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 46

สภาพบังคับทางปกครองข้างต้นกล่าวได้ว่า มีความเหมาะสมพอสมควร ที่จะทำให้งกฎหมายนี้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ กล่าวคือ เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ คือต้องการคุ้มครองความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้นการที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไข หรือขจัดความสกปรก หรือไม่เป็นระเบียบ หรือความไม่เรียบร้อยให้หมดไป ย่อมมีผลให้บ้านเมืองมีความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้แล้ว

เมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 แล้ว เห็นได้ว่า ตามมาตรา 8 (2) บัญญัติให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินปล่อยปละละเลยให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่ดินของตนหรือการห้ามเททิ้ง “สิ่งปฏิกูล” “มูลฝอย” หรือ “สิ่งใด” ในทางน้ำ โดยพระราชบัญญัตินี้มิได้ให้คำจำกัดความของ “ต้นไม้” “สิ่งอื่นใด” รวมทั้งบัญญัติคำจำกัดความของ “ปฏิกูล” และ “มูลฝอย” ไว้โดยมีความหมายอย่างกว้าง เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจตีความถ้อยคำต่าง ๆ

ข้างต้น ให้รวมถึงวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ เพื่อใช้ควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง เพื่อรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ได้

ง. องค์การผู้มิอำนาจบังคับใช้กฎหมาย

องค์การผู้บังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ได้แก่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย และเมื่อพิจารณาขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว ตามพื้นที่การบังคับใช้และเนื้อหาของกฎหมายแล้วพบว่า

1) ในด้านพื้นที่การบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีผลบังคับใช้แก่ แหล่งน้ำ ทางน้ำ ในเขตการปกครองของราชการส่วนท้องถิ่นในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มีผลบังคับใช้แก่แหล่งน้ำ ทางน้ำ ทั่วราชอาณาจักร ซึ่งย่อมรวมเอาแหล่งน้ำ ทางน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่การบังคับใช้ของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ด้วย และหากแหล่งน้ำทางน้ำนั้นเป็นแหล่งน้ำ ทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของราชการส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งน้ำ ทางน้ำชลประทาน หรือของการประปา แหล่งน้ำ ทางน้ำนั้น นอกจากจะอยู่ภายในบังคับของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง แล้วยังต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ.2526 ด้วย

เมื่อพิจารณาด้านพื้นที่การบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 แล้วเห็นได้ว่า อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาทางน้ำ แหล่งน้ำของราชการส่วนท้องถิ่น ซ้ำซ้อนอยู่กับหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาทางน้ำ แหล่งน้ำตามกฎหมายเฉพาะหลายหน่วยงาน เช่น กรมเจ้าท่า ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ตำรวจตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 และพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 และกรมชลประทาน ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485

2) เมื่อพิจารณาค้ำเนือหาของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 33 ซึ่งบัญญัติห้ามเททิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือสิ่งโคลงในทางน้ำ มีความซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 375 และมาตรา 380 พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 มาตรา 6 พระราชบัญญัติการเดินเรือใน น่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 พระราชบัญญัติ รักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 ตามที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในส่วนของการวิเคราะห์ห้องค์กรของพระ ราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะไม่ขอนำมากล่าวซ้ำอีกในบทนี้

ในส่วนของผลของการซ้ำซ้อนของพื้นที่การบังคับใช้ของกฎหมาย และ เนื้อหาของ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้ผู้วิจัยก็เคยได้ กล่าวมาแล้วในเรื่องขององค์กรในบทที่ 4.2.1 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 4.2.2 พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 4.2.3 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 4.2.4 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 ไว้แล้ว จึงจะไม่ขอนำมากล่าวอีก

4.2.11 กฎหมายที่ใช้ระงับเหตุรำคาญ

กฎหมายที่มีผลควบคุมป้องกันเหตุรำคาญ ในส่วนของกฎหมายไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งมีเนื้อหาสาระตามที่กล่าวต่อไป

ก. เจตนารมณ์ของกฎหมาย

กฎหมายที่ใช้ระงับเหตุรำคาญคือ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่ง ประกาศบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ตอน หนึ่งความว่า “การสาธารณสุข เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของมนุษย์อย่าง ใกล้เคียง แต่บทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบัน (พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484) ยังมีได้ กำหนดมาตรการกำกับดูแลป้องกันเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายนี้ เห็นได้ว่าประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายนี้ มุ่งคุ้มครองคือ “อนามัยสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการสุขภาพสิ่งแวดล้อม เฉพาะที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลสิ่งที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน อาทิเช่น การกำหนดสุขลักษณะของอาคาร⁶³ การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์⁶⁴ การควบคุม กิจการอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ⁶⁵ และการควบคุมป้องกันและระงับเหตุรำคาญ⁶⁶ ซึ่งย่อมรวมถึง การควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่อนามัยของชุมชน ตัวอย่าง เช่น ผักตบชวาขึ้นหนาแน่นมากและตายทับถมกัน เป็นเหตุให้น้ำเน่าส่งกลิ่นเหม็นใช้อุปโภค บริโภคไม่ได้ หรือกรณีที่เกิดผักตบชวาเป็นที่อยู่อาศัยของหนูหรือสัตว์ร้ายต่าง ๆ ซึ่งอยู่ใน ลักษณะที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้อื่นได้ วัชพืชน้ำเหล่านี้จะต้องถูกกำจัดออกไป โดยเจตนารมณ์ของ กฎหมายฉบับนี้

ข. เนื้อหาของกฎหมายเหตุรำคาญ

กฎหมายที่ใช้ระงับเหตุรำคาญในปัจจุบันที่มีอยู่ คือพระราชบัญญัติสาธารณสุข ซึ่งในส่วนที่สามารถตีความนำมาควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำคือ เหตุรำคาญ ซึ่งจะได้อธิบายโดยลำดับ ดังนี้

1) ความหมายของ “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง”

พระราชบัญญัติสาธารณสุข 2535 มิได้มีบทบัญญัติส่วนใด ให้จำกัด ความของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงไว้ อย่างไรก็ตาม “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง” อาจถูกกำจัดออกไปได้ หากมีลักษณะเป็นเหตุรำคาญ

⁶³ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวด 4.

⁶⁴ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวด 6.

⁶⁵ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวด 7.

⁶⁶ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวด 5.

ลักษณะและความหมายของเหตุรำคาญ

พระราชบัญญัติสาธารณสุขมิได้ให้คำจำกัดความของ “เหตุรำคาญ” ไว้โดยเฉพาะเพียงแต่มาตรา 25 ของกฎหมายนี้บัญญัติไว้ถึงลักษณะเหตุที่ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ ซึ่งตาม พ.ร.บ. สาธารณสุข มีอยู่ 5 เหตุด้วยกันคือ

- (1) แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ส้วม หรือที่ใส่มูล หรือเถ้า หรือสถานที่อื่นใด ซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม สกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมสิ่งของ มีการเททิ้งสิ่งใดเป็นเหตุให้มีกลิ่นเหม็น หรือละอองสารเป็นพิษ (หรือเป็น หรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรค หรือก่อให้เกิดความเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ)
- (2) การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (3) อาคารอันเป็นที่อยู่อาศัยของคนหรือสัตว์ โรงงาน หรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือการควบคุมสารเป็นพิษ หรือมี แต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็น หรือละอองสารเป็นพิษอย่างเพียงพอจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (4) การกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เขม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (5) เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อพิจารณาถึงเหตุรำคาญข้างต้น ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แล้ว “เหตุรำคาญ” หมายถึงสิ่งต่าง ๆ หรือสภาวะการณ์ที่ทำให้เกิดการรบกวนต่อความเป็นปกติสุข โดยที่เหตุรำคาญนั้นรบกวนประสาทสัมผัสอยู่เป็นประจำตลอดเวลา หรือเกิดขึ้นบ่อย ๆ

เป็นระยะเวลานาน ๆ ทำให้รับกวนต่อสู้อยู่อาศัย หรือผู้ปฏิบัติงานอันอาจทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้⁶⁷

จากความหมายของเหตุรำคาญ เห็นได้ว่ามีเนื้อหาครอบคลุมอย่างกว้างขวางมาก แต่ในส่วนที่มีผลในการควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงแล้วมีอยู่ 2 เหตุที่สำคัญด้วยกัน คือ เหตุที่ 1 และ 5 ตามที่จะกล่าวในรายละเอียด ดังนี้

การปลูกหรือปล่อยให้วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงขึ้นอยู่หนาแน่นในแหล่งน้ำทางระบายน้ำ หากมิได้จัดเก็บวัชพืชน้ำเหล่านั้นแล้ว เมื่อวัชพืชน้ำเหล่านั้นตายลงสู่ท้องน้ำจะหมักหมม ทำให้น้ำเน่าเสียมีกลิ่นเหม็นได้ นอกจากนี้บรรดาสัตว์ร้าย เช่น งู ต่าง ๆ ตลอดจนสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น หนู หรือแมลงต่าง ๆ ยังใช้วัชพืชน้ำเหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยในการกระจายพันธุ์ด้วย หรือในกรณีที่มีการทิ้งเศษซากวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่แหล่งน้ำ ทางน้ำ จนเป็นเหตุให้วัชพืชแพร่กระจายพันธุ์ในแหล่งน้ำ ทางน้ำนั้นเป็นผลให้ทรัพย์สินสาธารณะดังกล่าวไม่อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การใช้อุปโภคบริโภค เป็นต้น สถานการณ์เหล่านี้ล้วนมีผลทำให้สุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัยบริเวณดังกล่าวเสื่อมทรามลง การที่ปลูกหรือปล่อยให้วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในแหล่งน้ำทางระบายน้ำ จึงจัดเป็นเหตุรำคาญได้ตามข้อ 1

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจประกาศให้การปลูก หรือการมิไว้ในครอบครอง ซึ่งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงเป็นเหตุรำคาญในราชกิจจานุเบกษา แต่ทั้งนี้ ต้องปรากฏว่าเหตุเช่นนั้นก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง หรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้น ซึ่งในปัจจุบันไม่ปรากฏว่ารัฐมนตรีสาธารณสุขได้ใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ประกาศให้เหตุอื่นใดนอกเหนือจากเหตุตามมาตรา 25 (1) ถึง (4) เป็นเหตุรำคาญ

⁶⁷ ฌรงค์ รังกุพันธ์, “กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายสาธารณสุข และนิติเวชศาสตร์ หน่วยที่ 1-8, พิมพ์ครั้งที่ 11 (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537), หน้า 250.

2) การควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงมิให้แพร่กระจาย

เนื้อหาสาระของกฎหมายสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้คือ มาตรา 27 วรรคหนึ่ง และมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติได้ ดังนี้

มาตรา 27 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นในที่ หรือทางสาธารณะ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคล ซึ่งเป็นต้นเหตุ หรือเกี่ยวข้องกับการก่อ หรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้น ระวังหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใด เพื่อ ระวังหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก ในอนาคต ให้ระบุไว้ในคำสั่งได้”

จากเนื้อหาของมาตรา 27 เห็นได้ว่าเป็นมาตรการใช้ระงับและป้องกันเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของที่หรือทางสาธารณะไว้ในมาตรา 4 ดังนี้ คือ

“ที่หรือทางสาธารณะ” หมายความว่าที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชน และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือใช้สัญจรได้

อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติให้ความหมายของ “ที่” หรือ “ทาง” เอาไว้เป็นพิเศษจึงต้องมีความหมายทั่ว ๆ ไป คือคำว่า “ที่” หมายความว่าที่ดินซึ่งรวมถึงพื้นน้ำด้วย⁶⁸ ส่วนคำว่า “ทาง” หมายความว่าทางบกและทางน้ำด้วย⁶⁹ คำว่า ที่ หรือทางสาธารณะตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้จึงมีความหมายถึง แหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะ

จากเนื้อหาของมาตรา 27 เห็นได้ว่า เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญ หรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญ

⁶⁸ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535, หน้า 401.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 394.

ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญ ดังนั้น หากผู้ใดปลูก หรือทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะจนเป็นเหตุให้เกิดการหมักหมมเน่าเหม็น หรือเป็นที่รกรุงรังเป็นที่อาศัยของหนู หรือสัตว์ร้ายอื่น เช่น งู หรือแมลงมีพิษ อันเป็นเหตุให้อานามัยชุมชนเสื่อมโทรมลง พนักงานท้องถิ่นอาจออกคำสั่งให้บุคคลนั้น หยุดทิ้งหรือหยุดปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำ ด้วย รวมทั้งอาจมีคำสั่งห้ามมิให้ปลูกหรือทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำนั้นต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันเหตุรำคาญมิให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต

มาตรา 28 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่ เอกชน ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ นั้นระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ได้ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นว่าสมควรจะให้ กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญ เกิดขึ้นในอนาคตให้ระบุไว้ในคำสั่งได้

ตามเนื้อหาของมาตรา 28 เห็นได้ว่าใช้เป็นมาตรการระงับหรือป้องกันเหตุ รำคาญในสถานที่เอกชน โดยให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง สถานที่เอกชน อันได้แก่ที่ซึ่งมีไซท์ที่หรือทางสาธารณะตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่ ต้องระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญ รวมทั้งอาจกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญใน อนาคตได้อีก ดังนั้น หากการทิ้งหรือปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต่อไปได้ อีก พนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่ปลูก หรือทิ้ง วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในที่ดินของตน หรือที่ตนครอบครองได้ อันเป็นการควบคุมมิให้วัชพืชน้ำ ชนิดร้ายแรงเจริญเติบโตในที่สถานที่ดังกล่าว ย่อมเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้วัชพืชน้ำ ชนิดร้ายแรงเจริญพันธุ์และแพร่กระจายพันธุ์ไปโดยกลไกธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น กรณีเมล็ดของ ไมยราบยักษ์ที่สามารถปลิวไปแพร่กระจายพันธุ์ในที่อื่นได้

3) การควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

มาตรา 27 บัญญัติให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งให้ผู้ที่เป็นคนเหตุหรือ เกี่ยวข้องกับการก่อเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญ และมาตรา 28 บัญญัติให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่ระงับเหตุรำคาญ ในกรณีที่เหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชน

ซึ่งภายใต้วัตถุประสงค์ของการระงับ หรือป้องกันเหตุรำคาญ พนักงานท้องถิ่น มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ซึ่งปลูกหรือทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำทางน้ำสาธารณะ หรือ ในที่ดินของตน หรือที่ตนครอบครองจนเป็นเหตุรำคาญนั้น จัดเก็บทำลายเอาวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงขึ้นจากแหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะ หรือในสถานที่เอกชน เพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญได้ ซึ่งมีผลเป็นการบังคับให้ประชาชนผู้มีหน้าที่ตามมาตรา 27 และมาตรา 28 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ต้องกำจัดทำลายวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

อย่างไรก็ตาม เหตุรำคาญในสถานที่เอกชนมีผลในทางกฎหมายแตกต่างจาก เหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะอยู่บางประการ กล่าวคือ เหตุรำคาญในสถานที่เอกชน นั้น มาตรา 28 วรรคหนึ่งบัญญัติให้พนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่ระงับเหตุรำคาญ ซึ่งต่างจากเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเฉพาะแก่ผู้เป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดเหตุระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญ ข้อแตกต่างในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่าหากเป็นสถานที่เอกชนแล้ว หากมีเหตุรำคาญเกิดขึ้น แม้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่จะมีได้เกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญนั้น หากเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้บุคคลนั้นระงับเหตุรำคาญแล้ว ก็ต้องมีหน้าที่กระทำตามคำสั่งนั้น ดังนั้นเหตุรำคาญในสถานที่เอกชนมีผลในทางกฎหมายแตกต่างจากเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะอยู่บางประการ กล่าวคือ เหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในสถานที่เอกชน แม้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่จะมีได้เป็นผู้ก่อหรือเกี่ยวข้องกับผู้ก่อเหตุรำคาญนั้น หากเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้บุคคลนั้นระงับเหตุรำคาญแล้ว ก็ต้องมีหน้าที่กระทำตามคำสั่งนั้น ดังนั้น หากมีวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงอยู่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยการปลูก หรือโดยธรรมชาติอยู่ในแหล่งน้ำหรือ ทางระบายน้ำในสถานที่เอกชน ในลักษณะที่เป็นเหตุรำคาญแล้ว หากเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่กำจัดทำลายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้นหากผู้มีหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจระงับเหตุรำคาญนั้นและอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก และถ้าเหตุรำคาญเกิดขึ้นจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าว ต้องเป็นผู้เสียค่าเสียหายจ่ายสำหรับการนั้น

4) พื้นที่บังคับใช้

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีผลบังคับใช้แก่แหล่งน้ำ
ทางน้ำที่พระราชอาณาจักร

ก. สภาพบังคับ

พระราชบัญญัติสาธารณสุขมีสภาพบังคับที่ใช้ได้ตอบแก่ผู้กระทำผิด ดังนี้ คือ

1) สภาพบังคับทางอาญา

มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง หรือ มาตรา 28 วรรคสาม โดยไม่มีสาเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือขัดขวางการปฏิบัติตามหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 23 มาตรา 27 วรรคสองมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อัตราโทษอาญาตามกฎหมายนี้มีความเหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมพอสมควรแล้วเพราะกฎหมายฉบับนี้ออกมาใช้บังคับในปี 2535 ซึ่งเป็นระยะเวลาห่างจากปัจจุบันไม่มากนัก

2) สภาพบังคับทางปกครอง

นอกจากโทษทางอาญาข้างต้นแล้วพระราชบัญญัติสาธารณสุขยังมีสภาพบังคับอีกประการหนึ่งตามที่ปรากฏในมาตรา 27 และ 28 ตามที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 1 ในส่วนของเนื้อหา กล่าวคือบทกฎหมายทั้งสองบัญญัติให้พนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อ หรือก่อให้เกิดเหตุรำคาญ ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญในกรณี queเหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ และยังให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ให้ระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควร ในกรณีที่เหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชน

เมื่อพิจารณาสภาพบังคับทางปกครองแล้วเห็นได้ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาแล้ว ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือต้องการระงับและป้องกันเหตุรำคาญ ดังนั้น การที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานออกคำสั่งให้บุคคลผู้กระทำผิดระงับและป้องกันเหตุรำคาญก็ถือว่าต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แล้ว

พิจารณาเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติสาธารณสุขใน หมวด 5 เหตุรำคาญ เห็นได้ว่า กฎหมายนี้บัญญัติให้ความหมายของเหตุรำคาญไว้ในยยะที่กว้าง กล่าวคือ หมายรวมถึงสิ่งต่างๆ หรือสภาวะการณ์ที่ทำให้เกิดการรบกวนต่อความปกติสุข โดยที่เหตุรำคาญนั้นรบกวนประสาทสัมผัสอยู่ประจำตลอดเวลา หรือเกิดขึ้นบ่อย ๆ เป็นระยะเวลานาน ๆ ทำให้รบกวนผู้ปฏิบัติงานอันอาจทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ เป็นผลให้พนักงานท้องถิ่นผู้บังคับใช้กฎหมายอาจใช้ดุลยพินิจตีความให้เหตุรำคาญ หมายรวมถึงการปลูก หรือทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่นามัยชุมชนด้วย เพื่อที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ออกคำสั่งใด ๆ เพื่อวางมาตรการในการระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญไม่ว่าจะเป็นการห้ามทิ้งหรือห้ามปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่แหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองอนามัยสิ่งแวดล้อมและจัดการสุขภาพิบาลชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดีตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้

ง) องค์การผู้บังคับใช้

องค์การผู้บังคับใช้พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ได้แก่ พนักงานท้องถิ่นสังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นในด้านพื้นที่การบังคับใช้ และเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 พบว่า

1) ในด้านพื้นที่พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 มีพื้นที่การบังคับใช้ตลอดจนทั่วราชอาณาจักร พระราชบัญญัตินี้จึงมีพื้นที่บังคับใช้ซ้ำซ้อนกับกฎหมายที่กล่าวในบทที่ 4 นี้ทั้งหมด เพราะกฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีพื้นที่บังคับใช้ในราชอาณาจักรไทยทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาในด้านพื้นที่การบังคับใช้ เห็นได้ว่า พนักงานท้องถิ่นมีอำนาจซ้ำซ้อนกับหน่วยงานเฉพาะอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาทางน้ำ ตามกฎหมายอื่น ๆ เช่น กรมเจ้าท่า ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 กรมชลประทาน ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

พ.ศ.2485 กรมประมงตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499

2) ในด้านเนื้อหา เนื่องจาก ตามมาตรา 27 และมาตรา 28 ได้ให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งในการวางมาตรการระงับหรือก่เหตุรำคาญแก่ผู้ก่อหรือเกี่ยวข้องกับหรืออาจก่อเหตุรำคาญในกรณีที่เหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ (มาตรา 27) หรือแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ให้ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจหมายถึงการห้ามปลูกหรือทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะให้เป็นเหตุรำคาญแก่ผู้อื่น เนื้อหาของคำสั่งของพนักงานท้องถิ่นนี้จึงอาจซ้ำซ้อนกับเนื้อหาของกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ไป เช่น กรณีห้ามทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในแหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะ จะมีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในการควบคุมการทิ้งสิ่งปฏิกูล เช่น มาตรา 380 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 28 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 เป็นต้น

ส่วนกรณีที่เป็นการสั่งระงับ หรือป้องกันเหตุรำคาญ โดยการห้ามปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง เนื้อหาของคำสั่งดังกล่าวจะซ้ำซ้อนกับกฎหมายที่บัญญัติห้ามปลูกพืชรุกล้ำทางน้ำ เช่น มาตรา 23 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 มาตรา 17 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 และมาตรา 17 พระราชบัญญัติรักษาคคลองประปา พ.ศ.2526

ผลจากความซ้ำซ้อนของพื้นที่บังคับใช้และเนื้อหาของกฎหมายเป็นผลให้เกิดความซ้ำซ้อนขององค์กรในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ในบางกรณีตัวอย่าง เช่น

1) พิจารณาในด้านพื้นที่หากเหตุรำคาญ ซึ่งเกิดโดยการปลูกวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงในคลองชลประทาน ผู้กระทำอาจถูกจับกุมได้ถึง 3 ครั้ง โดยองค์กรต่าง ๆ กัน กล่าวคืออาจถูกจับกุมโดยตำรวจ เพราะเป็นความผิดฐานก่อปฏิกูลแก่น้ำตามมาตรา 380 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ถูกจับกุม โดยกรมชลประทาน เพราะเป็นการเพาะปลูกรุกล้ำทางน้ำชลประทานตามมาตรา 23 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และถูกจับกุมโดยพนักงานท้องถิ่น เพราะเป็นความผิดตามมาตรา 27 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะดังกล่าว เป็นผลทำให้เสรีภาพของผู้กระทำผิดเสื่อมเสียไปโดยไม่เป็นธรรม ผู้กระทำผิดเพียงกรรมเดียวแต่ต้องถูกจับเพื่อดำเนินคดีถึง 3 ครั้ง

2) ในด้านเนื้อหาของพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 27 และ มาตรา 28 จะมีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่นแต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการใช้พระราชบัญญัติสาธารณสุขในการระงับ หรือป้องกันเหตุรำคาญ เพียงแต่จะลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษในบทกฎหมายซึ่งมีบทลงโทษหนักที่สุดตามมาตรา 90 ประมวลกฎหมายอาญา

4.2.12 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535

ก.เจตนารมณ์

พระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อจัดการ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ คือ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองเขตอนุรักษ์ และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม การทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม การควบคุมมลพิษ ซึ่งรวมถึงการควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงมิให้ก่อมลพิษแก่สิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมให้เอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรการส่งเสริมอื่น ๆ

ข. เนื้อหา

เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ได้แก่ บทบัญญัติในส่วนที่ 5 มลพิษทางน้ำ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวในรายละเอียดโดยลำดับ ดังนี้

1) ความหมายของ คำว่า “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง”

เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีได้ให้คำจำกัดความของ “วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง” ไว้โดยตรง แต่หากพิจารณาในมาตรา 4 ของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งให้นิยามของคำว่า “ของเสีย” ไว้ว่า หมายความถึง ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสารหรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านี้ที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ

จากความหมายของคำว่า “ของเสีย” ดังกล่าว เห็นได้ว่ามีความหมายถึง “ขยะมูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ด้วย และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็มิได้บัญญัติให้นิยามของคำทั้งสองข้างต้นไว้ “ขยะมูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ด้วย และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็มิได้บัญญัติให้นิยามของคำทั้งสองข้างต้นไว้ “ขยะมูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งได้บัญญัติให้ความหมาย “มูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ไว้ว่า

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายความรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

จากนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ทิ้งแล้วทั้งสิ้น ดังนั้น หากวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทิ้งลงมาสู่แหล่งน้ำ หรือทางน้ำแล้ว ย่อมอยู่ในความหมายของคำว่า “มูลฝอย” และ “สิ่งปฏิกูล” ที่ต้องถูกควบคุมกำจัด โดยผลของกฎหมายนี้ทั้งสิ้น

2) การควบคุมวิชาชีพข้าราชการรายแรงมิให้แพร่กระจาย

เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้วยการควบคุมการปล่อยทิ้งของเสีย (ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล) จากแหล่งกำเนิดมลพิษ ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งมีสาระสำคัญจะกล่าวโดยลำดับ ดังนี้

1) เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษใด ซึ่งทางรัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 55 หรือมาตรฐานที่ส่วนราชการใดกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่นและมาตรฐานยังมีผลใช้บังคับตามมาตรา 56 หรือมาตรฐานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดเป็นพิเศษสำหรับเขตควบคุมมลพิษกำหนด และอยู่ในเขตควบคุมมลพิษใด หรือเขตที่ทางราชการจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม หรือไม่ประสงค์ที่จะทำการก่อสร้าง หรือจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม มีหน้าที่ต้องจัดส่งของเสียไปกำจัดยังระบบกำจัดของเสียรวมตามมาตรา 71

2) ผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภท เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษซึ่งถูกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมประกาศให้เป็นแหล่งกำเนิดซึ่งถูกควบคุมการปล่อยทิ้งของเสียตามมาตรา 69 และได้ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบกำจัดของเสียแล้ว ซึ่งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ซึ่งทางราชการจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวมมีหน้าที่ต้องจัดส่งของเสียไปกำจัดโดยระบบกำจัดของเสียรวมตามมาตรา 72

3) เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษแหล่งกำเนิดตามมาตรา 71 และ 72 ซึ่งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษซึ่งยังมิได้จัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม แต่มีผู้ได้รับใบอนุญาตให้รับจ้าง

แหล่งกำเนิดมลพิษ หมายความว่า ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ สถานที่ประกอบกิจการใด ๆ หรือสิ่งอื่นใด ซึ่งเป็นที่มาของแหล่งกำเนิดมลพิษ

กำจัดของเสียรวมมีหน้าที่ต้องจัดส่งของเสียจากแหล่งกำเนิดของตน ไปให้ผู้รับจ้างทำการกำจัด

4) เจ้าของ หรือผู้ครอบครองมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 ซึ่งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือท้องที่ซึ่งทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม และไม่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการกำจัดของเสีย อยู่ในเขตท้องที่นั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดวิธีการชั่วคราวของพนักงานท้องถิ่น ซึ่งออกโดยคำแนะนำของพนักงานควบคุมมลพิษจนกว่าจะได้มีการก่อสร้างติดตั้งและเปิดดำเนินงานระบบกำจัดของเสียรวมในท้องที่นั้น ตามมาตรา 75 โดยวิธีการชั่วคราวอาจเป็นการเก็บรวบรวมการขนส่ง หรือจัดส่งของเสียไปกำจัด ยังระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการที่อยู่ในเขตอื่น เป็นต้น

การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในส่วนการควบคุมการทิ้งของเสีย ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ย่อมครอบคลุม ถึงการควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงซึ่งรวมอยู่ในความหมายของขยะมูลฝอย และปฏิภูล ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมิให้แพร่ระบาดลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะด้วยการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษต้องส่งของเสียไปกำจัดโดยผ่านระบบกำจัดของเสียเป็นผลให้วัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงถูกกำจัดไปด้วยกระบวนการข้างต้น

3) การกำจัดทำลายวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาตรา 32 (1) ให้อำนาจคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำที่มีอยู่บนพื้นแผ่นดิน โดยจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการกำหนดปริมาณของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในแหล่งน้ำต่าง ๆ ข้างต้น เพื่อควบคุมมิให้สิ่งแวดล้อมทางน้ำเสียไปหรือทำให้แหล่งน้ำขาดความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม 36 (1) ซึ่งเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการ ตามหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น เมื่อประกาศคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ อ่าง
เก็บน้ำว่าต้องไม่มีวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงบางชนิด หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลรักษาแหล่งน้ำ ทางน้ำ
เหล่านั้น เช่นกรมชลประทาน หรือกรมเจ้าท่า ย่อมมีหน้าที่ต้องกำจัดทำลายวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง
เหล่านั้นให้หมดไป เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
กำหนด ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติไม่เคยประกาศกำหนดคุณภาพน้ำตามม
ตรา 32 (1) ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงแต่ประการใด

4) พื้นที่การบังคับใช้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มีผลใช้บังคับทั่ว
ราชอาณาจักร

ค. สภาพบังคับ

สภาพบังคับที่ใช้ตอบโต้เอากับผู้ปฏิบัติฝ่าฝืน บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
ได้แก่

1) สภาพบังคับทางอาญา

กรณีความผิดซึ่งมีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ คือ

1) เจ้าของ หรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษ ซึ่งรัฐมนตรีมหาดไทย โดย

คำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้เป็นแหล่ง
กำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสีย หรือของเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือ ออกสู่
ที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 69 และยังมีได้ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบ
กำจัดของเสียตามมาตรา 70 วรรคหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ใดที่ทางราชการ
จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือกำจัดของเสียรวม หากไม่ประสงค์จะก่อสร้างหรือจัดให้มี
ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียตามที่พนักงานควบคุมมลพิษกำหนดมีหน้าที่ต้องจัดตั้ง

ของเสียที่เกิดจากการดำเนินกิจการของตนไปทำการบำบัดหรือกำจัด โดยระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียที่มีอยู่ภายในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น และมีหน้าที่ต้องเสียค่าบริการตามอัตราที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือโดยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 71) หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตาม มาตรา 104

2) ในเขตควบคุมมลพิษใดหรือเขตท้องที่ใดซึ่งทางราชการได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษทุกประเภท ยกเว้นแต่ผู้ครอบครองมลพิษที่รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยประกาศให้เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียตามมาตรา 69 และได้ก่อสร้างหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียแล้ว ตามมาตรา 70 มีหน้าที่ต้องจัดส่งน้ำเสียหรือของเสียที่เกิดจากแหล่งมลพิษของตนไปทำการบำบัดหรือกำจัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือท้องที่นั้น และมีหน้าที่ต้องเสียค่าบริการตามอัตราที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือโดยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่แหล่งกำเนิดมลพิษนั้นมีระบบบำบัดน้ำเสียอยู่แล้ว และสามารถทำการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียได้ตามมาตรฐานที่กำหนดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ (มาตรา 72) หากฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกับการกระทำผิดตามมาตรา 71

3) ในเขตควบคุมมลพิษหรือในเขตท้องที่ใดที่ทางราชการยังมีได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวม และไม่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย หรือกำจัดของเสียอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่นั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นโดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอาจกำหนดวิธีการชั่วคราวสำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ซึ่งเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภท ยกเว้นแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประกาศกำหนดให้เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสีย หรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิด ซึ่งได้ทำการก่อสร้างติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียตามที่พนักงานควบคุมมลพิษกำหนด (มาตรา 75) หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าพนักงานท้องถิ่นข้างต้นมีความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกันกับ มาตรา 71

4) ในเขตควบคุมมลพิษหรือในเขตท้องที่ใดที่ทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวม และไม่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่นั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นโดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอาจกำหนดวิธีการชั่วคราวสำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ซึ่งเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 ได้ตามที่จำเป็นจนกว่าจะได้มีการก่อสร้าง ติดตั้ง และเปิดดำเนินการระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่นั้น หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

สภาพบังคับทางอาญาตามกฎหมายนี้คือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้ตราขึ้นบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นระยะเวลาไม่ห่างจากเวลาในปัจจุบันมากนัก ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็สภาพสังคมหรือเศรษฐกิจจึงมิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก โทษอาญาตามกฎหมายนี้จึงยังคงเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันตามเหตุผลที่กล่าวข้างต้น

สภาพบังคับทางปกครอง

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสภาพบังคับทางปกครองปรากฏอยู่ใน มาตรา 82 (3) ให้อำนาจเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษออกคำสั่งเป็นหนังสือปรับ ซึ่งเป็นสภาพบังคับทางปกครองแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษในกรณีดังต่อไปนี้

1) เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดหลีกเลี่ยงไม่จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ ตามมาตรา 71 หรือมาตรา 72 และลักลอบปล่อยน้ำเสียหรือของเสียนั้นออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตนเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือจัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ แต่ไม่ยอมชำระค่าบริการที่กำหนดโดยไม่มีสิทธิได้รับยกเว้น จะต้องเสียค่าปรับ 4 เท่าของอัตราค่าบริการที่กำหนดตามมาตรา 88 จนกว่าจะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

2) เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งมีระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียตามมาตรา 70 ผู้ใดลักลอบปล่อยน้ำเสียหรือหรือของเสียลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการจะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตรา 4 เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวัน สำหรับการเดินเครื่องทำงานระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของคนตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นว่านั้น มีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหาย หากการปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียนั้นก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายหรือความบกพร่องแก่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการด้วยประการใด ๆ

3) เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 70 ละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของคนที่มืออยู่ และลักลอบปล่อยทิ้งมลพิษ น้ำเสีย หรือของเสียคังกล่าวออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตแหล่งกำเนิดมลพิษของตนจะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตราสี่เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวันสำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานของอุปกรณ์หรือระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของคนตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นว่านั้น

สภาพบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้มีความเหมาะสมต่อสภาพปัญหาการควบคุมมลพิษปัจจุบันแล้ว เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ ต้องการให้แหล่งกำเนิดมลพิษบำบัดน้ำเสียหรือของเสียโดยผ่านระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียรวม ดังนั้น นอกจากโทษทางอาญา ค่าปรับทางปกครองก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะมีผลให้คนกลัวเกรง และส่งน้ำเสียหรือของเสียไปยังระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวม เพราะหากไม่ทำเช่นนั้นแล้ว นอกจากจะถูกลงโทษทางอาญาแล้วยังต้องเสียค่าปรับเป็นการลงโทษอีกถึง 4 เท่าอีก

เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 สามารถนำมาใช้ควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะได้โดยมาตรา 71 72 74 และ 75 แห่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษต้องส่งของเสียไปกำจัดยังระบบกำจัดของเสียรวมของรัฐหรือของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้รับจ้างกำจัดของเสีย และตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของ “ของเสีย” ไว้ว่าให้รวมถึง “สิ่งปฏิกูล” “มูลฝอย” ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถตีความให้รวมถึงวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ ดังนั้น การห้ามทิ้งของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้จึงหมายความรวมถึงการห้ามทิ้งวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงหรือเศษซากของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะด้วย

นอกจากนี้ ตามมาตรา 32 (1) แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติให้อำนาจ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติใช้ดุลยพินิจประกาศกำหนดคุณภาพของน้ำในแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะไว้อย่างกว้าง ๆ เป็นผลให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจประกาศกำหนดคุณภาพน้ำโดยกำหนดปริมาณของวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ชั้นสูงที่ยอมให้มีได้ในแหล่งน้ำ ทางน้ำ ต่าง ๆ เพื่อควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงได้ และเมื่อ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ออกประกาศดังกล่าวแล้ว หน่วยงานรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลรักษาแหล่งน้ำ ทางน้ำ เช่น กรมเจ้าท่า กรมชลประทาน และกรมประมง มีหน้าที่ต้องควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงมิให้มีปริมาณสูงกว่ามาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกาศกำหนด ตามมาตรา 25 ซึ่งเป็นผลให้การปฏิบัติงานของ หน่วยงานภาครัฐ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้วัตถุประสงค์ ในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้

ง. องค์การผู้บังคับใช้กฎหมาย

องค์การผู้บังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมประกอบไปด้วยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการควบคุมมลพิษและพนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานควบคุมมลพิษ เมื่อพิจารณาขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของทั้ง 3 หน่วยงานในการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านพื้นที่การบังคับใช้ และเนื้อหาสาระของกฎหมายแล้ว พบว่า

1) ในด้านพื้นที่การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มีผลบังคับใช้แก่แหล่งน้ำ ทางน้ำทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น พื้นที่การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมจึงครอบคลุมตามกฎหมายทุกฉบับตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นหากพิจารณาในด้านพื้นที่การบังคับใช้กฎหมายแล้ว เห็นได้ว่า หน่วยงานซึ่งเป็นผู้บังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ มีเขตพื้นที่การบังคับใช้ซ้อนทับกับหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ กรมเจ้าท่า กรมชลประทาน หรือกรมประมง เป็นต้น

2) เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้แล้ว พบว่า

2.1) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นองค์กรระดับนโยบายมีอำนาจหน้าที่ทั่วไป คือ การกำหนดนโยบายทั่วไป คือ การกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

2.2) คณะกรรมการควบคุมมลพิษถือเป็นองค์กรระดับปฏิบัติการตามนโยบายที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้กำหนดนโยบาย หน้าที่ที่สำคัญได้แก่การเสนอแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกันแก้ไขอันตรายอันเกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ การเสนอความเห็นให้มีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมป้องกันมลพิษ เป็นต้น⁷⁰

2.3) กรมควบคุมมลพิษ และพนักงานควบคุมมลพิษโดยมีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านการควบคุมมลพิษซึ่งรวมถึงหน้าที่กวดขันจับกุมผู้กระทำผิด ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 อันได้แก่

2.3.1) ในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่ใด ทางราชการจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษ ซึ่งถูกควบคุมการปล่อยของเสีย ตามประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 69) ซึ่งยังมีได้จัดทำระบบกำจัดของเสียและเจ้าของมลพิษอื่น ๆ ทุกประเภท มีหน้าที่ต้องจัดส่งของเสียอันเกิดจากการดำเนินกิจการของตนไปกำจัดโดยระบบกำจัดของเสียรวม (มาตรา 72) หากลักลอบปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกที่ตั้งแหล่งกำเนิด มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 104

⁷⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, “พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 : องค์กรและการบังคับใช้กฎหมาย”, วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม 1 (มกราคม 2538) :

2.3.2) ในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่ใดที่ทางราชการจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม ให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภท ยกเว้นแหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งได้มีประกาศรัฐมนตรีกำหนดให้ต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งของเสียออกจากแหล่งกำเนิด (มาตรา 69) และได้จัดสร้างระบบกำจัดของเสีย (มาตรา 70) ไว้แล้ว มีหน้าที่ต้องจัดส่งของเสียไปกำจัดโดยระบบกำจัดของเสียรวม หากฝ่าฝืนลักลอบปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก แหล่งกำเนิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 104

2.3.3) ในเขตควบคุมมลพิษ หรือในท้องที่ใดที่ทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม แต่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างบำบัดน้ำเสีย เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทุกชนิด ยกเว้นแต่แหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประกาศกำหนดควบคุมการปล่อยทิ้งของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือออกสู่สิ่งแวดล้อมออกนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษและจัดสร้างระบบกำจัดของเสียแล้ว มีหน้าที่ต้องส่งของเสียไปให้ผู้รับจ้างทำการกำจัด หากฝ่าฝืนลักลอบปล่อยของเสียออกสู่แหล่งน้ำ หรือสิ่งแวดล้อมภายนอกแหล่งกำเนิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 104

2.3.4) ในเขตควบคุมมลพิษ หรือเขตท้องที่ใดที่ทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม และไม่มีผู้ใดได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียอยู่ในเขตท้องที่นั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยคำแนะนำของพนักงานควบคุมมลพิษอาจกำหนดวิธีการชั่วคราวสำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียซึ่งเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประกาศกำหนดให้เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือสิ่งแวดล้อมออกนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิด ซึ่งได้ทำการก่อสร้างติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียตามที่พนักงานควบคุมกำหนด (มาตรา 75) หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าพนักงานท้องถิ่นข้างต้น มีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 104

จากเนื้อหาต่าง ๆ ของฐานความผิดต่าง ๆ ข้างต้น เห็นได้ว่ามีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำ ทางน้ำสาธารณะทุกฉบับ

การซ้ำซ้อนด้านพื้นที่การบังคับใช้และเนื้อหาของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เป็นผลให้องค์กรบังคับใช้กฎหมายซ้ำซ้อนกันในบางกรณี ตัวอย่างเช่น

1) กรณีที่มีการตั้งสิ่งปฏิกูลลงในคลองชลประทานประเภทที่ 2 ซึ่งใช้ในการคมนาคมด้วย และตั้งอยู่ในเขตเทศบาลซึ่งได้มีการจัดทำระบบกำจัดของเสียรวมแล้ว ผู้กระทำผิดอาจถูกจับกุมได้หลายครั้ง โดยองค์กรที่แตกต่างกัน และทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเฉพาะแยกต่างหากจากกัน เช่น กรณีข้างต้นผู้กระทำผิดอาจถูกกรมเจ้าท่าจับกุม เพราะเป็นความผิดตามมาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ถูกกรมชลประทานจับกุมเพราะเป็นความผิดตามมาตรา 238 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และถูกพนักงานเทศบาลจับกุมเพราะเป็นความผิดตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 และมาตรา 27 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และถูกเจ้าหน้าที่ควบคุมมลพิษจับกุมได้ เพราะเป็นความผิดตามมาตรา 71 72 74 หรือ 75 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้นเป็นผลให้เสรีภาพของผู้กระทำผิดกระทบกระเทือนอย่างไม่เป็นธรรม เพราะกระทำความผิดกรรมเดียว แต่อาจถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ได้หลายครั้ง โดยองค์กรที่แตกต่างกัน

2) กรณีเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ แม้จะมีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น ๆ ก็ตาม แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายนี้เพื่อควบคุม การปล่อยทิ้งของเสียตามพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด เพียงแต่เวลาลงโทษผู้กระทำผิดผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษแต่เฉพาะในความผิดซึ่งมีอัตราโทษหนักที่สุดเท่านั้น

4.2.13 ข้อกำหนดท้องถิ่น ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสุขภาพภิบาล พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2537

ก. เจตนารมณ์ของข้อกำหนดท้องถิ่น

ข้อกำหนดท้องถิ่น หมายความว่า ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือข้อบังคับ ซึ่งตราขึ้นโดยราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเจตนารมณ์ของการตราข้อกำหนดท้องถิ่นเป็นไปเพื่อรองรับการปฏิบัติอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งก่อตั้งราชการส่วนท้องถิ่นนั้นขึ้นมา เช่น หน้าที่ของสุขาภิบาล ตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ.2495 หรือหน้าที่ของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เป็นต้น ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติซึ่งก่อตั้งราชการส่วนท้องถิ่นทุกฉบับ ได้แก่ การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางระบายน้ำ ภายใต้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น ราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องควบคุมกำจัดวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรงในเขตการปกครองของตนด้วย เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการดูแลบำรุงรักษาทางน้ำ และทางระบายน้ำ

ข. เนื้อหาของกฎหมาย

บทกฎหมายของพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ.2495 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 พระราชบัญญัติระเบียบราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2528 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2537 ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมวัชพืชน้ำชนิดร้ายแรง ได้แก่

1) พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495

มาตรา 25 (1) บัญญัติให้สุขาภิบาลมีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงทางน้ำในเขตสุขาภิบาล และมาตรา 26 (1) บัญญัติให้อำนาจสุขาภิบาลได้โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย ในกรณีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล ซึ่งข้อบังคับของสุขาภิบาลจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้ละเมิดข้อบังคับสุขาภิบาลก็ได้แต่ห้ามมิให้กำหนดเกินกว่าหนึ่งร้อยบาท

2) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 50 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องจัดให้มีและบำรุงทางน้ำ ทางบก ในเขตเทศบาลตำบล และมาตรา 53 (5) บัญญัติให้เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องจัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำในเขตเทศบาลเมือง และมาตรา 56 (1) บัญญัติให้เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องจัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ นอกจากนี้ มาตรา 60 (1) แห่งพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจเทศบาลตราเทศบัญญัติ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล และจะกำหนดโทษปรับผู้ละเมิดเทศบัญญัติไว้ด้วยก็ได้แต่ห้ามมิให้เกินหนึ่งพันบาท

3) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498

มาตรา 31 (5) (6) องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจดำเนินการจัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางระบายน้ำนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล และมาตรา 32 (1) ยังได้บัญญัติอำนาจองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราข้อบัญญัติจังหวัด เพื่อปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจกำหนดโทษปรับผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้ บทกำหนดโทษมิให้ปรับเกิน 100 บาท

4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521

มาตรา 67 (11) เมืองพัทยามีหน้าที่ต้องจัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำในเขตเมืองพัทยา และมาตรา 73 (1) บัญญัติให้อำนาจเมืองพัทยามีอำนาจตราข้อบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา โดยจะกำหนดโทษจำคุก และหรือโทษปรับผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้ แต่ห้ามมิให้จำคุกเกินหกเดือน และโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528

มาตรา 89 ของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่จัดให้มีและบำรุงทางน้ำ และทางระบายน้ำ และมาตรา 97 (1) ยังได้อำนาจกรุงเทพมหานครตราข้อบัญญัติกรุงเทพ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครได้ ซึ่งในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครจะกำหนดโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษจำคุก ทัณฑ์กีดกัน และหรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท

6) พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2537

มาตรา 67 (1) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และเพื่อการนี้ มาตรา 71 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารราชการส่วนตำบล ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวอาจกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษเกินห้าร้อยบาท

เนื้อหาสาระของบทบัญญัติต่าง ๆ ข้างต้น แยกพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพน้ำชนิคร้ายแรงได้ ดังนี้

1) การให้ความหมายของ “วิชาชีพน้ำชนิคร้ายแรง” เป็นข้อบังคับสุขาภิบาล เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติจังหวัด ข้อบัญญัติเมืองพัทยา ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือข้อบังคับตำบล ได้ให้ความหมายของ “วิชาชีพน้ำชนิคร้ายแรง” เอาไว้ อย่างไรก็ตาม วิชาชีพน้ำชนิคร้ายแรงอาจถูกควบคุมกำจัดได้โดยข้อกำหนดท้องถิ่นด้วยเหตุผลตามที่กล่าวต่อไปนี้

ประวัติผู้เขียน

นายรินทร์ ทองธิว เกิดวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2506 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายจากโรงเรียนสมุทรปราการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อ พ.ศ. 2528 และสำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิตไทย จากสำนักศึกษาอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา เมื่อ พ.ศ. 2530 ปัจจุบันประกอบอาชีพทนายความ สำนักงานสุชาติและเพื่อนทนายความ 8 เทเวศน์ ซอย 3 บางขุนพรหม พระนคร กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย